V.İ. Lenin

Sosyalizm ve Din

Çeviren: Öner Ünalan

Teori

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

V.İ. Lenin

SOSYALİZM VE DİN

Çeviren: Öner Ünalan

Teori

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **592**
Sosyalizm ve Din: V.İ. Lenin

Çeviren: **Öner Ünalan**
Genel Kapak Tasarım: **Savaş Çekiç**
Kapak Uygulama: **Devrim Koçlan**

ISBN 978-605-331-140-9
© Evrensel Basım Yayın 2014 - Sertifika No 11015

Birinci Basım **Eylül 2014** • İstanbul

Baskı: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Sanayi Cd. Altay Sok. No: 14 Yenibosna / İstanbul • Sertifika No: 12142
T: 0212 452 23 02 - www.ezgimatbaa.net

SOSYALİZM VE DİN

BİRİNCİ BASKI: AĞUSTOS 1994

Bu kitap, V.İ. Lenin'in *Bütün Yapıtları*'nın İngilizce baskısından alınarak "Progress Publishers, Moscow" tarafından 1981'de 6. baskı olarak yayınlanan "*On Religion*" adlı kitaptan dilimize çevrilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin Notu 9

Sosyalizm ve Din 11

Rus Devriminin Aynası Olarak Leo Tolstoy 16

İşçilerin Partisinin Din Karşısındaki Tutumu 21

Din ve Kilise Karşısındaki Tutumlarıyla Sınıflar ve Partiler 32

Maksim Gorkiy'e 41

Maksim Gorki'yeæ 45

İşçi Kadınların Tüm Rusya Kongresindeki Konuşma
19 Kasım 1918 48

R.K.P.(B)'nin Taslak Programından
Programın Din ile İlgili Kesimi 51

Gençlik Birliklerinin Görevleri
Rus Genç Komünist Birliğinin Üçüncü Tüm Rusya Kongresindeki Konuşma 2 Ekim 192037 52

Militan Materyalizmin Anlamı Üzerine 69

Notlar 78

Adlar Dizini 82

Çevirmenin Notu

Lenin'in derlenmiş yapıtları 45 cildi bulur, ama "din" ile dolaylı veya dolaysız ilgili yazıları ancak bir kitapçık oluşturur. Elinizdeki kitapçık, bunun neden böyle olduğuna da bir yönüyle yanıt veriyor. Lenin'in *Derlenmiş Yapıtları*'ndan (Collected Works) seçilen bu yazılar, "din" konusuna çeşitli açılardan ışık tutuyor. Lenin, her zaman yaptığı gibi, kullandığı bilimsel yöntemin gereği olarak, somut koşullardan yola çıkıp toplumsal din köklerini açığa vuruyor; din ile bilimsel dünya görüşü uzlaşmazlığını, dinsel önyargıların nasıl giderileceğini gösteriyor. Dine karşı anarşistçe bir tutum takınmanın sakıncalarını vurguluyor. Diyalektik maddeselci etik (ahlakbilim) ile düşünselci etik arasındaki farkları belirtiyor. Bilimsel anlamda "ahlaklılık" nedir, tanımlıyor. Sözde bilim adına din savunuculuğu yapanların ikiyüzlülüğünü gösteriyor. "Din" konusuna tümüyle bilimsel bir yaklaşımın ürünleri olan bu derilmiş yazıların büyük ilgiyle okunacağına inanıyorum.

Öner Ünalan, 1988

SOSYALİZM VE DİN

Bugünkü toplum tümüyle, işçi sınıfının geniş yığınlarının nüfusun küçük bir azınlığı tarafından, toprak sahipleri sınıfı ve kapitalistler sınıfı tarafından sömürülmesine dayanır. Bu köle bir toplumdur, çünkü ömürleri boyunca kapitalistler için çalışan "özgür" işçilere, kapitalist köleliğin korunup sürdürülmesi için kâr üreten köleler olarak ancak yaşamaları için zorunlu geçim araçlarını edinmelerine "hak kazandırır".

İşçiler üzerindeki ekonomik baskı, kaçınılmaz olarak her türden politik baskıya ve toplumsal aşağılamaya, yığınların ruhsal ve ahlaki yaşamının bayağılaşıp kararmasına yol açar. İşçiler ekonomik kurtuluşları uğruna savaşmak için, daha çok ya da daha az bir politik özgürlük kazanabilirler; ama sermayenin gücü alt edilinceye kadar özgürlüğün hiçbir derecesi onları yoksulluktan, işsizlikten ve baskıdan kurtarmayacaktır. Din, her yerde, başkaları için sürekli çalışmalarıyla, yokluk ve kendi başına bırakılmışlıklarıyla çekilmez bir yük altına sokulmuş halk yığınlarının üzerine amansızca çöken ruhsal baskı araçlarından biridir. Tıpkı yabanıl insanın doğaya karşı savaşımındaki güçsüzlüğünün tanrılara, şeytanlara, mucizelere ve benzerlerine inanmaya yol açması gibi, sömürülen sınıfların sömürenlere karşı savaşımlarındaki güçsüzlüğü, kaçınılmaz olarak, ölümden sonra daha iyi bir yaşam inancına yol açar. Ömürleri boyunca didinip yokluk içinde yaşayanlara, dinle, bu dünyada bulundukları sürece itaatkâr olmaları ve tanrısal bir ödül umuduyla avunmaları öğretilir. Başkalarının emeğiyle yaşayanlara da, dinle, bu dünyada bulundukları sürece iyiliksever olmaları öğretilir; böylece onlara, sömürenler olarak bütün varlıklarını haklı çıkarmanın çok ucuz bir yolu sunulur

ve cennette mutluluk için uygun bir fiyata biletler satılır. Din, halk için afyondur. Din öyle bir ruhsal içkidir ki, sermayenin köleleri onda insanca düşüncelerini, insana az ya da çok yaraşır bir yaşama olan isteklerini boğarlar.

Ama köleliğinin bilincine varmış ve kurtuluşu için savaşıma başlamış bir köle, gerçekte köle olmaktan yarı yarıya kurtulmuştur. Büyük çaplı fabrika endüstrisinin yetiştirdiği ve kent yaşamının aydınlattığı modern sınıf-bilinçli işçi, cenneti papazlara ve burjuva bağnazlara bırakıp kendisi için bu dünyada daha iyi bir yaşam kazanmaya çalışır. Bugünün proletaryası, din sisine karşı savaşımda bilimden destek alan, işçileri yeryüzünde daha iyi bir yaşam için şimdiki savaşımda birbirleriyle kaynaştırarak ölümden sonra yaşam inançlarından kurtaran sosyalizmin yanında yer alır.

Din özel bir iş ilan edilmelidir. Sosyalistler din konusundaki tutumlarını genellikle bu sözlerle dile getirirler. Ama herhangi bir yanlış anlamayı önlemek için bu sözlerin anlamı doğru tanımlanmalıdır. Biz, devletin ilgili olduğu alanda, dinin özel bir iş sayılmasını istiyoruz. Ama partimizin ilgili olduğu alanda dini asla özel bir iş saymayız. Dinin devletle bir bağı olmamalı ve dinsel cemaatlerin yönetim otoriteleriyle hiçbir bağlantısı bulunmamalıdır. Herkes dilediği herhangi bir dine inandığını ya da hiçbir dine inanmadığını, yani, her sosyalist gibi, kural olarak, bir tanrıtanımaz olduğunu söylemekte kesinlikle özgür olmalıdır. Dinsel inançları yüzünden yurttaşlar arasında fark gözetmek hiç hoş görülemez. Bir yurttaşın dininin resmi belgelerde yalnızca belirtilmesine bile tartışmasız son verilmesi gerekir. Resmen tanınmış kiliselere para bağışlanmamalı, kiliseyle ilgili cemaatlere ve tarikatlara devlet ödeneği ayrılmamalıdır. Bunlar, aynı inançtaki yurttaşların özgür dernekleri, devletten bağımsız dernekler olmalıdır. Kilisenin devlete feodal bağımlılık içinde bulunduğu, Rus yurttaşların da resmen tanınmış kiliseye feodal bağımlılık içinde yaşadığı, (ceza yasalarımızda ve yasa kitaplarımızda hâlâ izlerini sürdüren) ortaçağ ve engizisyon yasalarının var olduğu ve insanlara inançları ya da inançsızlıkları yüzünden zulmedilerek, insanların vicdanlarına saldırılarak, rahat devlet görevleri ve devletten sağlanan

gelirler ile şu ya da bu uyuşturucunun dağıtımının resmen tanınmış kilisece uygulandığı utanç verici ve uğursuz geçmişe ancak bu istemlerin tümüyle yerine getirilmesi son verebilir. Sosyalist proletaryanın modern devletten ve modern kiliseden istediği, kilise ve devletin birbirinden tam ayrılmasıdır.

Rus devrimi bu istemi politik özgürlüğün zorunlu bir öğesi olarak yerine getirmelidir. Rus devrimi bu bakımdan özellikle elverişli bir konumdadır; çünkü polise dayalı feodal otokrasinin iğrenç kırtasiyeciliği rahipler arasında bile hoşnutsuzluk, tedirginlik ve kızgınlık doğmasına yol açıyor. Rus Ortodoks rahipler ne kadar aşağılık, ne kadar bilisiz olurlarsa olsunlar, Rusya'daki eski, ortaçağlık düzenin çöküşünün gümbürtüsü şimdi onları bile uyandırmaktadır. Onlar da özgürlük isteğine katılıyorlar, bürokratik uygulamaları ve kırtasiyeciliği, "Tanrının hizmetkarları"nın polise casusluk etmeye zorlanmasını protesto ediyorlar. Biz sosyalistler, rahipler sınıfının doğru sözlü ve açık yürekli üyelerinin istemlerini sonuna dek savunmak, onlardan özgürlük hakkındaki sözlerine bağlı kalmalarını sağlayarak, din ile polis arasındaki bütün bağları yiğitçe koparmalarını isteyerek, bu akımı desteklemeliyiz. Ya içtensiniz, bu durumda kilise ve devletin, okul ve kilisenin birbirinden tam ayrılmasına, dinin tümüyle ve kesinlikle özel bir iş olduğunun ilanına katlanırsınız; ya da bu tutarlı özgürlük istemlerini benimsemiyorsunuz, bu durumda besbelli engizisyon geleneklerine hâlâ tutsaksınız; bu durumda besbelli rahat devlet görevlerinize ve devletten sağlanan gelirlerinize hâlâ sıkı sıkı sarılıyorsunuz, bu durumda silahınızın ruhsal gücüne inanmıyor ve devletten rüşvet almayı sürdürüyorsunuz. Ki bu durumda tüm Rusya'nın sınıf-bilinçli işçileri size amansız savaş ilan eder.

Sosyalist proletarya partisinin ilgili olduğu alanda, din özel bir iş değildir. Partimiz, işçi sınıfının kurtuluşu için uğraşan sınıf-bilinçli, ileri savaşçıların bir birliğidir. Böyle bir birlik, dinsel inançlar biçimindeki sınıf-bilinci yokluğuna, bilgisizliğe ya da karanlıkçılığa *(obscurantism)* ilgisiz olamaz ve olmamak zorundadır. Din sisine karşı tamamıyla ideolojik ve yalnızca ideolojik silahlarla, basınımız yoluyla ve sözlü olarak savaşabilmek için, kilisenin devletle ilişkisi-

nin tümüyle kesilmesini istiyoruz. Birliğimizi, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ni, işçilerin her türlü dinsel aldatılmasına karşı kesinlikle böyle bir savaş için kurduk. Ve ideolojik savaşım bizim için özel bir iş değildir; tersine, tüm Parti'nin, tüm proletaryanın işidir.

Bu böyleyse, programımızda tanrıtanımazlar olduğumuzu neden belirtmiyoruz? Hıristiyanların ve Tanrıya inanan başkalarının partimize katılmalarını neden yasaklamıyoruz?

Bu sorunun yanıtı, din sorununun burjuva demokratlar ve Sosyal-Demokratlar tarafından sunulma biçimindeki çok önemli farkı açıklamaya yarayacaktır.

Bizim programımız tümüyle bilimsel, üstelik de materyalist dünya görüşüne dayanır. Bundan dolayı, programımızın bir açıklaması, kesinlikle, dinsel sisin gerçek tarihsel ve ekonomik köklerinin bir açıklamasını içerir. Propagandamız kesinlikle, tanrıtanımazlık propagandasını içerir; otokratik feodal yönetimin günümüze dek tam anlamıyla yasaklayıp baskı altında tuttuğu bilimsel yazının yayımı, şimdi partimizin çalışma alanlarından birini oluşturmalıdır. Şimdi belki de, Engels'in bir zamanlar Alman Sosyalistlere verdiği öğüdü tutmamız gerekecek: XVIII. yüzyıl Fransız Aydınlatıcıların ve tanrıtanımazların yazınını çevirip geniş çapta yaymak.[1]

Ama hiçbir koşul altında, burjuvazi arasındaki köktenci-demokratların sık sık yaptıkları gibi, dinsel sorunu soyut, idealist bir biçimde, sınıf savaşımıyla bağlantısız bir "entelektüel" sorun olarak koyma yanılgısına düşmemeliyiz. İşçi yığınları üzerinde sonsuz baskı ve zorbalığa dayanan bir toplumda, dinsel önyargıları yalnızca propaganda yöntemleriyle giderilebilir sanmak aptallık olur. İnsanlığa vurulmuş din boyunduruğunun toplum içindeki ekonomik boyunduruğun yalnızca bir ürünü ve yansıması olduğunu unutmak burjuva darkafalılığı olur. Proletarya, kapitalizmin karanlık güçlerine karşı kendi öz savaşımıyla aydınlatılmazsa, broşürlerin çoğalması ve öğütlerin artması onu aydınlatamaz. Ezilen sınıfın bu gerçekten devrimci savaşımında yeryüzünde bir cennet yaratma uğruna birlik, bizim için, gökteki cennet konusunda proleter düşünce birliğinden daha önemlidir.

Programımıza tanrıtanımazlığımızı koymayışımız, ileride de koymayı düşünmeyişimiz bundan ötürüdür; hâlâ eski önyargılarının izlerini taşıyan proleterlere partimizle ilişki kurmalarını yasaklamayışımız, yasaklamayı da düşünmeyişimiz bundandır. Biz, hep bilimsel dünya görüşünü öğütleyeceğiz; ve bizim için, her türden "Hıristiyanlar"ın tutarsızlığı ile savaşmak esastır. Ama bu, dinsel sorunun hiç de ait olmadığı baş yere yükseltilmesi anlamına gelmez; bu, ekonomik gelişmenin gidişi içinde bütün politik önemleri yitip gidecek, çöp gibi süpürülüp atılacak olan üçüncü sınıf kanılar ya da anlamsız düşünceler yüzünden, gerçekten devrimci ekonomik ve politik savaşımın güçlerini dağılmaya bırakmamız gerektiği anlamına da gelmez.

Gerici burjuvazi her yerde katıldığı dinsel çekişme kışkırtmasına, –devrimci savaşımda birleşen tüm Rusya proletaryasınca pratikte çözümlenmekte olan gerçekten önemli ve temelli ekonomik ve politik sorunlardan yığınların dikkatini uzaklaştırmak için– şimdi de Rusya'da katılmaya başlıyor. Proleter güçleri dağıtmayı amaçlayan ve bugün daha çok Kara-Yüzler (*Black-Hundred)* kıyımında kendisini gösteren bu gerici politika, yarın biraz daha hileli biçimler alabilir. Biz, ne olursa olsun, proleter dayanışmayı ve bilimsel dünya görüşünü serinkanlı, tutarlı ve sabırlı bir biçimde öğütlemekle –ikincil ayrılıklarla ilgili her tür kışkırtmaya uzak bir öğütleme ile– bu gerici politikaya karşı çıkacağız.

Devrimci proletarya, devletin ilgili olduğu alanda, dini gerçekten özel bir iş yapmayı başaracaktır. Ve ortaçağ küfünden arıtılmış bu politik sistemde, proletarya, ekonomik köleliği, insanlığın dinsel aldatılmasının gerçek kaynağını ortadan kaldırmak için geniş ve açık bir savaşım sürdürecektir.

Novaya Zhizn, No. 28,
3 Aralık 1905
İmza: N. Lenin

Collected Works, Vol. 10,
s. 83-87

RUS DEVRİMİNİN AYNASI OLARAK LEO TOLSTOY

Büyük sanatçıyı, açıkça anlamadığı ve açıkça uzak durduğu devrimle bir tutmak, ilk bakışta garip ve bir zorlama gibi görünebilir. Nesneleri doğru yansıtmayan bir aynaya ayna demek güçtür. Ne var ki, devrimimiz son derece karmaşık bir şeydir. Devrimi doğrudan doğruya yapan ve ona katılan yığınlar arasında, ne olup bittiğini açıkça anlamayan ve olayların gidişinin kendilerini karşı karşıya bıraktığı gerçek tarihsel görevlerden de açıkça uzak duran birçok toplumsal öğe var. Önümüzde gerçekten büyük bir sanatçı varsa, yapıtlarında devrimin hiç değilse başlıca yanlarından bazılarını yansıtması gerekirdi.

Legal Rus basını, sayfaları Tolstoy'un sekseninci doğum günü üzerine makaleler, mektuplar ve yorumlarla dolup taşıyorsa da, onun yapıtlarını Rus devriminin ve devindirici güçlerinin karakteri bakımından çözümlemekle hiç mi hiç ilgilenmiyor. Bu basının tümü, ikiyüzlülükten, iki türlü –resmi ve liberal– ikiyüzlülükten başı dönmüş, kusuyor. Birincisi, dün Leo Tolstoy'un izlenmesini, bugünse Tolstoy'un bir yurtsever olduğunu göstermeyi ve Avrupa'nın gözleri önünde uygun davranışları yerine getirmeye çalışmayı buyuran satılık yazarın kaba ikiyüzlülüğüdür. Bu türden satılık yazarların o uzun yazılar için para aldıkları herkesçe bilinir ve onlar hiç kimseyi aldatamazlar. Ama çok daha ince, bu yüzden de çok daha zararlı ve tehlikeli olan liberal ikiyüzlülüktür. *Reç*'in[2] Kadet[3] Balalaykinlerini[4] dinlerken, insan, onların Tolstoy'a karşı sempatilerini tastamam ve içten sanır. Gerçekte, onların "Tanrıyı arayan yüce kişi" hakkındaki hesaplı söylevleri ve süslü deyimleri baştan sona sahtedir; çünkü hiçbir Rus liberali Tolstoy'un tanrısına inanmaz ya da Tolstoy'un kurulu

toplumsal düzeni eleştirisine sempatiyle bakmaz. O politik yatırımını artırmak, ulus çapında savaşımın bir önderi gibi görünmek için kendisini popüler bir adla ilişkilendirir; ve "Tolstoyculuk"un göze çarpan çelişkileri nelerden ileri gelmektedir, bunlar devrimimizin hangi eksikliklerini ve zayıflıklarını dışa vurmaktadır, sorusuna doğru ve açık bir yanıt verme gereğinden dalkavukça sözlerle *kurtulmaya* bakar.

Tolstoy'un yapıtları, görüşleri ve öğretilerindeki ve Tolstoy okulundaki çelişkiler gerçekten hemen göze çarpar niteliktedir. Önümüzde, bir yanda eşsiz Rus yaşam resimleri çizmekle kalmayıp dünya yazınına birinci sınıf katkılarda bulunmuş büyük sanatçı, dahi; öte yanda zihni İsa ile tedirgin toprak beyi. Bir yanda toplumsal sahteliğe ve ikiyüzlülüğe karşı olağanüstü güçlü, açık ve içten protesto; öte yanda, "Tolstoycu", yani, Rus aydını denen, herkesin içinde göğsünü döverek, bitkin, isterik ve ağlamaklı bir biçimde: "ben kötü, günahkar bir adamım, ama ahlaki kişisel-yetkinliğe uygun davranıyorum; artık et yemiyorum, şimdi pirinç külbastısı yiyorum" diye haykıran kişi. Bir yanda, kapitalist sömürünün acımasız eleştirisi, yönetim rezilliklerinin sergilenmesi, gülünç dalkavukluklar, devlet yönetimi, zenginliğin artması ve uygarlık başarıları, işçi yığınlarında yoksulluk, düşkünlük ve kaygının artması arasındaki derin çelişkilerin maskesinin kaldırılması. Öte yanda, garip başeğme öğüdü: "kötülüğe" zor kullanarak "karşı çıkmayın". Bir yanda, en ölçülü gerçekçilik, her tür maskenin yırtılıp atılması; öte yanda, yeryüzündeki en saldırgan şeylerden birinin, dinin öğütlenmesi; resmen atanmış papazlar yerine ahlaki inançlarıyla hizmet edecek papazlar koyma çabası, yani, en ince, dolayısıyla da, özellikle tiksindirici clericalism. Gerçekte:

Sen bir yoksulsun, ama bolluk yüklüsün
güçlüsün, ama gücünü kullanmaktan acizsin
– Rusya ana![5]

Belki de bu çelişkilerden dolayı, Tolstoy'un, gerek işçi sınıfı hareketini ve onun sosyalizm uğruna savaşımdaki rolünü, gerek Rus devrimini anlayamadığı söz götürmez. Ama Tolstoy'un görüşlerindeki ve öğretilerindeki çelişkiler rastlantısal değildir; Rusya'nın XIX. yüzyılın son üçte birindeki çelişkili koşullarını dışa vurur. Gerçekten serflikten

henüz yeni kurtulmuş ataerkil kır, soyulmak ve yağmalanmak için kapitaliste ve vergi toplayıcıya terk edilmiştir. Eski köylü ekonomisinin temelleri ve köylü yaşamı, gerçekten yüzyıllarca dayanmış temeller, başdöndürücü bir hızla parçalanmış, un ufak olmuştur. Dolayısıyla, Tolstoy'un görüşlerindeki çelişkiler bugünkü işçi sınıfı hareketi ve bugünkü sosyalizm bakımından değerlendirilemez (böyle bir değerlendirme, kuşkusuz, gereklidir, ama yeterli değildir); ama ilerleyen kapitalizme karşı, topraklarından yoksun bırakılmakta olan yığınların batırılmasına karşı protesto –ataerkil Rusya kırından yükselmiş bir protesto– bakımından değerlendirilmelidir. Tolstoy, insanlığın kurtuluşu için yeni kocakarı ilaçları bulmuş bir peygamber olarak saçmadır –bundan ötürü de, onun öğretisinin en zayıf yanını bir dogmaya döndürmeye çabalamış olan yabancı ve Rus "Tolstoycular"ın sözünü etmeye değmez. Tolstoy, Rusya'da burjuva devrimin yaklaştığı çağda milyonlarca Rus köylüsü arasında doğan düşüncelerin ve duyguların sözcüsü olarak büyüktür. Tolstoy özgündür; çünkü onun görüşlerinin genel toplamı bir tüm olarak alındığında, devrimimizin bir *köylü* burjuva devrim olarak kendine özgü çehresini dile getirdiği ortaya çıkar. Bu görüş noktasından, Tolstoy'un görüşlerindeki çelişkiler, gerçekte, köylülüğümüzün devrimimizdeki tarihsel rolünü oynadığı o çelişkili koşulların bir aynasıdır. Bir yanda, feodal baskı yüzyılları ve Reformsonrası hızlandırılmış yoksullaştırma onyıllarının yığdığı hınç, kızgınlık ve umutsuz azim dağları; resmi kiliseyi, toprak beylerini ve toprak beyleri yönetimini tümüyle süpürüp atma, eski bütün toprak sahipliği biçimlerini ve yollarını ortadan kaldırma, toprağı özgürleştirme, polis devleti yerine özgür ve eşit bir küçük köylüler topluluğu koyma çabası –bu çaba, köylülüğün devrimimizde attığı her tarihsel adımın ana dayanağıdır; ve kuşkusuz, Tolstoy'un yazıları, onun görüşler "sistem"inin zaman zaman değerlendirildiği gibi, soyut "Hıristiyan Anarşizmi"ne uyduğundan çok daha fazla bu köylü çabasına uyar.

Öte yanda, yeni yaşam yollarına doğru çabalayan köylülüğün, bunun ne tür bir yaşam olması gerektiği, özgürlüğün hangi savaşımla kazanılabileceği, bu savaşımda önderlerinin kimler olabileceği, burjuvazinin ve burjuva aydınların köylü devriminin çıkarları karşısındaki

tutumunun ne-menem bir şey olduğu, toprak beyliğini ortadan kaldırmak için çarcı yönetimi neden zorla yıkmak gerektiği konularında çok kaba, ataerkil, yarı-dinsel bir düşüncesi vardı. Köylülüğün tüm geçmiş yaşamı, ona toprak sahibinden ve memurdan nefret etmeyi öğretmişti, ama bütün bu sorulara nerede bir yanıt arayacağını öğretmemiş, öğretememişti. Devrimimizde, köylülüğün küçük bir kesimi bu amaç uğrunda gerçekten savaşmış ve bir ölçüde örgütlenmiştir; çok küçük bir kesimi de düşmanlarının kökünü kazımak, çarın uşaklarını ve toprak sahiplerinin koruyucularını yok etmek için silahlı ayaklanmaya girişmiştir. Köylülüğün pek çoğu yakarıp dua etmiş, ahlaklı kalmış ve hayal kurmuş, dilekçeler yazmış ve "yalvarıcılar" göndermiştir –tam da Leo Tolstoy'un mizacıyla! Ve, böyle durumlarda her zaman olduğu gibi, politikadan bu Tolstoy'ca uzak duruş, politikadan bu Tolstoy'ca vazgeçiş, politikaya ve politikayı anlamaya bu ilgisizlik, sınıf-bilinçli devrimci proletaryanın önderliğini ancak küçük bir köylü azınlığın izlemesi, çoğunluğunun ise Kadetler adı altında, Trudovikler'in[6] bir toplantısından Stolipin'in bekleme odasına seğirtip askeri kaba kuvvetle tekmelenerek kapı dışarı edilinceye dek yalvaran, pazarlık eden, uzlaşan ve uzlaşmaya söz veren o ilkesiz, aşağılık burjuva aydınların avı olması sonucunu vermiştir. Tolstoy'un düşünceleri köylü devrimimizin zayıflığının, eksikliklerinin bir aynası, ataerkil kırın gevşekliğinin ve "açıkgöz mujik"in dar-görüşlü yüreksizliğinin bir yansımasıdır.

Askerlerin 1905-1906'daki ayaklanmalarını alınız. Devrimimizde savaşan bu adamlar, toplumsal bileşim bakımından bir kesimiyle köylüler, bir kesimiyle de proleterlerdi. Proleterler azınlıktaydı; bu yüzden, silahlı kuvvetlerdeki hareket, sanki bir el işaretiyle Sosyal-Demokrat olan proletaryanın gösterdiği ulus çapındaki aynı dayanışmayı, aynı parti-bilincini yaklaşık olarak bile göstermez. Ancak, silahlı kuvvetlerdeki ayaklanmaların başarısızlığını onları hiçbir subayın yönetmemiş olmasına bağlamaktan daha yanıltıcı hiçbir şey olamaz. Tam tersine, Narodnaya Volya[7] zamanından beri devrimin başardığı büyük ilerleme, kesinlikle, "kurşuni [üniformalı, –ç.] sürü"nün üstlerine karşı silahlı ayaklanmasıyla gösterilmiştir; liberal toprak sahiplerini ve liberal subayları böylesine korkutan da onların bu özgüvenleriydi. Sıradan asker, köylünün dava-

sına en azından yakınlık duyar; ne zaman topraktan söz edilse gözleri parlar. Silahlı kuvvetlerde otoritenin birkaç kez yığınların eline geçmesi durumu olmuş, ama bu otoritenin kararlılıkla kullanıldığı pek olmamıştır; askerler duraksamışlar; birkaç gün, bazen birkaç saat sonra, hınç duyulan bir subayın öldürülmesinden sonra, tutuklanmış olanları kurtarmışlar, otoritelerle tartışmışlar, sonra da idam mangasının karşısına çıkmışlardır, ya da sırtlarını kırbaca açmışlar ya da yeniden boyunduruk altına girmişlerdir –tam da Leo Tolstoy'un mizacıyla!

Tolstoy, bastırılmış hıncı, daha iyi bir yazgı uğruna olgunlaştırılmış çabayı, geçmişten kurtulma tutkusunu –aynı zamanda ham hayali, politik deneyimsizliği, devrimci gevşekliği– yansıtmıştır. Tarihsel ve ekonomik koşullar, yığınların gerek devrimci savaşımının kaçınılmaz başlayışını, gerek savaşıma hazırlıksızlıklarını, ilk devrimci kampanyanın en önemli başarısızlık nedenlerinden biri olan o kötülüğe karşı zor kullanmayıp Tolstoyca direnmeyişlerini açıklar.

Yenilmiş orduların iyi öğrendikleri söylenir. Kuşkusuz, devrimci sınıflar ordularla ancak çok sınırlı bir anlamda karşılaştırılabilirler. Kapitalizmin gelişmesi, –feodal toprak beylerine ve onların yönetimine karşı hınçlarıyla birleşmiş– milyonlarca köylüyü devrimci demokratik savaşıma kaldıran koşulları her saat değiştirip yeğinleştiriyor. Köylülüğün kendi içinde, dolaşımın, pazar kurallarının ve paranın gücünün artması, modası geçmiş ataerkilciliği ve ataerkil Tolstoycu ideolojiyi sürekli dışlamaktadır. Ama devrimin ilk yıllarından ve yığınsal devrimci savaşımdaki ilk tersliklerden edinilmiş hiç kuşku duyulmayan bir kazanç var. Bu, yığınların eski yumuşaklığı ve gevşekliğine indirilmiş öldürücü darbedir. Sınır çizgileri daha da belirginleşmiştir. Sınıflar ve partiler ayrılığı ortaya çıkmıştır. Stolipin'in verdiği dersin çekiç darbeleri altında ve Sosyal-Demokratların kararlı ve tutarlı ajitasyonu ile yalnız sosyalist proletarya değil, köylülüğün demokratik yığınları da, kaçınılmaz olarak, kendi aralarından bizim tarihsel Tolstoyculuk günahımızı işlemeye daha az yatkın ve çok daha çelikleşmiş savaşçılar çıkaracaklardır!

Proletari, No. 35,
11 (24) Eylül 1908

Collected Works, Vol. 15,
s. 202-09

İŞÇİLERİN PARTİSİNİN DİN KARŞISINDAKİ TUTUMU

Sinod[8] oylarıyla ilgili tartışma sırasında milletvekili Surkov'un Duma'da[9] yaptığı konuşma ve Duma grubumuzda bu konuşmanın taslağı üzerinde durulurken yapılan görüşme (ikisi de bu sayıda basılmıştır), bu belirli anda son derece önemli ve ivedi bir sorunu açığa çıkardı. Bugün "toplum"un geniş çevrelerince dinle bağlantılı her şeye kesin bir ilgi gösterilmekte ve bu ilgi işçilerin belirli çevrelerine olduğu gibi, işçi sınıfı hareketine yakın duran aydın saflarına da yayılmaktadır. Bu durum, Sosyal-Demokratların halka bir açıklama yaparak din konusundaki tutumlarını ortaya koymalarını kesin bir görev haline getirmiştir.

Sosyal-demokrasi, tüm dünya görüşünü bilimsel sosyalizme, yani, Marksizme dayandırır. Marksizmin felsefi tabanı, Marx ve Engels'in bir daha ve bir daha belirttikleri gibi, tamamıyla Fransa'da XVIII. yüzyıl materyalizminin ve Almanya'da Feuerbach'ın (XIX. yüzyılın ilk yarısı) tarihsel gelenekleri üzerine oturan diyalektik materyalizmdir –kesinlikle tanrıtanımaz ve kesinlikle tüm dine düşman bir materyalizmdir. Engels'in elyazmasını Marx'ın okuduğu ***Anti-Dühring***'inin tümüyle, materyalist ve tanrıtanımaz Dühring'in tutarlı bir materyalist olmamakla, dine ve dinsel felsefeye açık kapılar bırakmakla suçlanması olduğunu anımsayalım. Ludwig Feuerbach üzerine denemesinde[10] Engels'in Feuerbach'ı, dine karşı onu yıkmak için değil, yenilemek için, yeni, "yüceltilmiş" bir din türetmek için savaşmasından dolayı kınadığını anımsayalım. Din **halkın afyonudur**[11] –Marx'ın bu özdeyişi, din konusunda tüm Marksist görüşün köşe taşıdır. Marksizm, her zaman, bütün modern dinleri ve kiliseleri, din-

sel örgütlerin her birini ve hepsini, işçi sınıfının sömürülmesine ve sersemleştirilmesine hizmet eden burjuva gericilik araçları saymıştır.

Aynı zamanda, Engels, işçilerin partisinin programına, dine karşı savaş açmak anlamında açık bir tanrıtanımazlık bildirisi konması için Sosyal-Demokratlardan "daha sol" ya da "daha devrimci" olmak isteyen kişilerin çabalarını sık sık kınamıştır. Engels, Londra'da sürgünde yaşayan Blanquist[12] sığınmacı Communard'ların* 1874'teki ünlü bildirilerini yorumlayarak, onların dine karşı gürültülü bir biçimde savaş açmalarını bir aptallık örneği saymış ve böyle bir savaş açmanın dine ilgiyi canlandırmak ve dini gerçekten tükenip gitmekten korumak için en iyi yol olduğunu söylemiştir. Engels, Blanquist'leri, işçi yığınlarının sınıf savaşımının ancak proletaryanın en geniş kesimini bilince ve devrimci toplumsal *pratiğe* kapsamlı olarak çekmekle ezilen yığınları din boyunduruğundan gerçekten kurtarabileceğini, oysa dine karşı savaş açmanın işçilerin partisinin politik bir görevi olduğunu söylemenin kesinlikle anarşistçe süslü söz söylemek olduğunu anlamakta yeteneksizlikle suçlamıştır.[13] Engels, 1877'de de, *Anti-Dühring*'inde, idealizm ve din konusunda Dühring'in filozofa tanıdığı en küçük üstünceliklere bile acımasızca saldırırken, dinin sosyalist toplumda yasaklanması gerektiği sahte devrimci düşüncesini de aynı kararlılıkla kınamıştır. Dine karşı böyle bir savaş açmak, der Engels, Bismarck'ı aratmamaktır, yani, Bismarck'ın rahiplere karşı savaşımının deliliğini yinelemektir (ünlü "Kültür Savaşı", *Kulturkampf*, yani Bismarck'ın 1870'lerde Alman Katolik Partiye, "Merkez" partisine karşı, katolikliğe karşı polis zulmüyle sürdürdüğü savaş). Bismarck bu savaşımla Katoliklerin yalnızca militan clericalism'ini *uyarmış* ve yalnızca gerçek kültür çalışmasına kötülük etmiştir; çünkü politik bölünmelerden çok, dinsel bölünmelere önem vermiş ve işçi sınıfının bazı kesimleri ile öbür demokratik öğelerin dikkatini sınıfsal ve devrimci savaşımın ivedi görevlerinden en gereksiz ve yanlış burjuva anti-clericalism'ine çekmiştir. Engels, sözde-aşırı-devrimci Dühring'i Bismarck'ın deliliğini başka bir biçimde yinelemek istemekle suçlayarak, işçilerin partisinin proletaryayı örgütleme ve eğitme görevini

* Communard: Paris Komünü'ne (1871) katılmış ya da onu desteklemiş kişi. -ç.

sabırla yerine getirme yeteneğinde olması gerektiği, bunun dinin tükenip gitmesine ve dine karşı bir politik savaş kumarından kendini uzak tutmasına yol açacağı konusu üzerinde sürekli durmuştur. Bu görüş, örneğin, Cizvitler için özgürlüğü, onların Almanya'ya kabul edilmelerini ve belirli herhangi bir dine karşı polis yöntemleriyle savaşımın tümüyle bırakılmasını savunan Alman Sosyal-Demokrasisinin gerçek özünün bir parçası olmuştur. "Din özel bir iştir": Erfurt Programındaki[14] (1891) bu ünlü nokta Sosyal-Demokrasinin bu konudaki politik taktiklerini özetlemiştir.

Bu taktikler şimdi kalıplaşmış şeyler haline geldi; Marksizmin karşıt yönde, oportünizm yönünde yeni bir bozulmasına yol açmak için kullanılır oldu. Erfurt Programındaki bu nokta, biz Sosyal-Demokratlar, partimiz, dini özel bir iş *sayıyormuşuz*, Sosyal-Demokratlar olarak bizim için, bir parti olarak bizim için din özel bir iş anlamına geliyormuş gibi yorumlanır oldu. Engels, doksanlarda, bu oportünist görüşle doğrudan bir tartışmaya girmeksizin, ona polemiksel bir biçimde değil, kesin bir kararlılıkla karşı çıkmayı gerekli gördü. Yani: Engels, bunu, Sosyal-Demokratların dini *devletle ilişkili olarak* özel bir iş saydıklarını, ama kendileriyle ilişkili olarak, Marksizmle ilişkili olarak ve işçilerin partisiyle ilişkili olarak öyle saymadıklarını iyice tartarak önemle belirttiği bir anlatım biçimiyle yaptı.[15]

Marx ve Engels'in din sorunu üzerine söylediklerinin görünürdeki tarihi böyledir. Marksizm konusunda baştan savma bir tutumu olan kimselere göre, düşünemeyen ya da düşünmeyecek kimselere göre, bu tarih, bir anlamsız Marksist çelişkiler ve duraksamalar yumağıdır, bir "tutarlı" tanrıtanımazlık ve dine "tirit" çorbasıdır, Tanrıya devrimci bir savaş ile işçilere alçakça "yaranma" tutkusu arasında "ilkesiz" sendelemedir, onları ürkütüp kaçırma korkusudur vb, vb. Anarşist süslü söz düşkünlerinin yazını, Marksizme karşı bu türden pek çok saldırı içerir.

Ama Marksizmi herhangi bir biçimde ciddi olarak çözümlemeye, onun felsefi ilkeleri ve uluslararası Sosyal-Demokrasi deneyimi üzerinde düşünüp taşınmaya yetenekli bir kimse, din konusundaki Marksist taktiklerin baştan sona tutarlı olduğunu, Marx ve Engels

tarafından dikkatle düşünülerek ortaya konduğunu; amatörlerin ya da bilgisizlerin sendeleme saydıkları şeyin, diyalektik materyalizmden gelen dolaysız ve kaçınılmaz bir sonuç olduğunu hemen görürler. Marksizmin din konusundaki görünüşte "ılımlılığı"nı sözde "taktik" düşünceler, herhangi bir kimseyi "ürkütüp kaçırmama" isteği vb. yüzünden ileri geliyor sanmak, pek büyük bir yanılgı olur. Tersine, bu sorunda da Marksizmin politik çizgisi, felsefi ilkelerine ayrılmaz bir biçimde bağlıdır.

Marksizm, materyalizmdir. Böyle olmakla, dine XVIII. yüzyıl Ansiklopedistler'inin materyalizmi ya da Feuerbach materyalizmi kadar amansızca düşmandır. Bu, kuşku götürmez. Ama Marx ve Engels'in diyalektik materyalizmi Ansiklopedistler'den ve Feuerbach'tan ileri gider; çünkü materyalist felsefeyi tarih alanına, toplumsal bilimler alanına uygular. Dine karşı savaşmalıyız –bu *bütün* materyalizmin, sonuç olarak Marksizmin ABC'sidir. Ama Marksizm ABC'de durup kalmış bir materyalizm değildir. Marksizm daha ileri gider. Der ki: Dine karşı *nasıl* savaşılır *bilmeliyiz*, bunun için de yığınlar arasındaki iman ve din kaynağını *materyalist bir yolla* açıklamalıyız. Dine karşı savaş soyut ideolojik vaazla sınırlanamaz, böyle vaaza da indirgenmemek gerekir. Bu savaş, dinin toplumsal köklerini ortadan kaldırmayı amaçlayan sınıf hareketinin somut pratiği ile birleştirilmelidir. Kent proletaryasının geri kesimlerinde, yarı-proletaryanın geniş kesimlerinde ve köylülüğün çoğunluğunda din, etkisini neden sürdürür? Halkın bilgisizliğinden, diye yanıtlar burjuva ilerici, köktenci ya da burjuva materyalist. Ve dolayısıyla: "Kahrolsun din, yaşasın tanrıtanımazlık; tanrıtanımaz görüşleri yaymak ana görevimizdir!" Marksist ise, bu doğru değildir, der; bu, sığ bir görüştür, darkafalı burjuva yücelticilerin görüşüdür. Bu, dinin köklerini yeterince derin açıklamaz; onları materyalist değil, tersine idealist bir yolla açıklar. Modern kapitalist ülkelerde bu kökler aslında *toplumsaldır*. Bugün en derin din kökü, işçi sınıfının toplumsal olarak ayaklar altına alınmış olması durumu, ve sıradan işçiye en korkunç acı ve en yabanıl işkence ile, savaşlar, depremler vb. gibi en olağanüstü olayların çektirdiklerinden bin kat daha zalimcesini her gün, her saat çektiren kapitalizmin gizli

güçleri karşısındaki görünüşte tümüyle çaresiz olması durumudur. "Tanrıları korku yarattı." Sermayenin gizli gücü karşısındaki korku –gizli, çünkü işçi yığınlarınca önceden görülemez– proletaryanın ve küçük mülk sahibinin yaşamındaki her adımda acı çektirmekle gözdağı veren ve "apansız", "beklenmedik", "rastlantısal" batkı, yıkım, yoksulluk, fuhuş, açlıktan ölüm cezalarına çarptıran bir güç –materyalist bir anaokulu materyalisti olarak kalmak istemiyorsa, onun belleğinde her şeyden önce tutması gereken modern din *kökü* böyledir. Ağır kapitalist emekle ezilen ve kapitalizmin yıkıcı gizli güçlerinin insafına bırakılmış yığınlar bu din *köküne*, bütün biçimleriyle *sermaye yönetimine* karşı birleşik, örgütlü, planlı ve bilinçli bir yolla savaşmayı kendileri öğreninceye dek, hiçbir eğitsel kitap o yığınların zihninden dini söküp atamaz.

Bu, dine karşı eğitsel kitapların zararlı ya da gereksiz olduğu anlamına mı gelir? Hayır, hiç öyle değil. Bu demektir ki, Sosyal-Demokrasinin tanrıtanımaz propagandası, onun temel görevinin –sömürülen *yığınların* sömürenlere karşı sınıf savaşımını geliştirmenin– *buyruğu altında* olmalıdır.

Bu önermeyi, diyalektik materyalizm, yani, Marx ve Engels'in felsefesi üzerinde düşünmemiş biri anlamayabilir (ya da en azından hemen anlayamaz). Bu nasıl olur? –diyecektir o– ideolojik propaganda, belirli kurallar öğütleme, binlerce yıldır dayanan kültür ve ilerleme düşmanına (yani, dine) karşı savaşım, sınıf savaşımının, yani, politik ve ekonomik alanda belirli pratik amaçlar için savaşımın buyruğu altında mı olmalıdır?

Bu, Marksizme karşı, Marksist diyalektiğin tam bir yanlış anlaşılmasına kanıtlık eden o pek tutulan itirazlardan biridir. Bu itirazcıları şaşırtan çelişki, gerçek yaşamdaki gerçek bir çelişkidir, yani, diyalektik bir çelişkidir, sözle ilgili ya da uydurma bir çelişki değildir. Teorik tanrıtanımazlık propagandası ile, yani, proletaryanın belirli kesimlerindeki dinsel inançları yıkmak ile bu kesimlerin sınıf savaşımının ilerlemesi ve koşulları arasına kalın ve değişmez bir çizgi çekmek, diyalektiksiz düşünmek, değişen ve ilişkin (*relative*) bir sınırı bağsız ve

koşulsuz bir sınıra dönüştürmektir; gerçek yaşamda ayrılmaz olarak bağlı olanı zorla ayırmaktır. Bir örnek verelim: Belirli bir bölge ve belirli bir endüstrideki proletarya, varsayalım ki, bir kesimi doğallıkla tanrıtanımaz olan epey sınıf-bilinçli ileri Sosyal-Demokratlardan, öteki kesimi, tersine, geri, kıra ve köylülüğe hâlâ bağlı, Tanrıya inanıp kiliseye giden, diyelim ki bir Hıristiyan işçi sendikası örgütlemekte olan yerel papazın doğrudan etkisinde bile kalan işçilerden oluşuyor. Ayrıca varsayalım ki, bu yerde ekonomik savaşım bir greve yol açıyor. Bir Marksistin görevi, grev hareketinin başarısını her şeyin üstünde tutmak, bu savaşımdaki işçilerin tanrıtanımazlar ve Hıristiyanlar olarak bölünmesine olanca gücüyle karşı koymak, bu tür bölünmelere olanca gücüyle karşı çıkmaktır. Tanrıtanımaz propaganda böyle durumlarda hem gereksiz hem zararlı olabilir –geri kesimleri ürkütüp kaçırma, seçimlerde bir koltuk yitirme vb. kaba korkusundan değil, tersine, modern kapitalist toplum koşullarında, sınıf savaşımının gerçek ilerleyişinin Hıristiyan işçileri Sosyal-Demokrasiye ve tanrıtanımazlığa, açık tanrıtanımaz propagandadan yüz kez daha iyi döndüreceği düşüncesinden dolayı. Böyle bir anda ve böyle durumlarda tanrıtanımazlık öğütlemek, yalnızca papazlara, işçilerin grev hareketine katılmalarına göre bölünmelerinin yerini Tanrıya inançlarına göre bölünmelerinin almasından daha çok hiçbir şey istemeyen papazlara çıkar sağlayacak biçimde *davranmak* olur. Ne pahasına olursa olsun Tanrıya karşı savaş öğütleyen bir anarşist, gerçekte papazlara ve burjuvaziye hizmet etmektedir (nitekim anarşistler *pratikte* her zaman burjuvaziye hizmet ederler). Bir Marksist, materyalist olmalıdır, yani, bir din düşmanı olmalıdır, ama o bir diyalektik materyalist olarak, dine karşı savaşımı soyut bir biçimden uzak, tümüyle teorik ve hiç değişmeyen öğütleme tabanında değil de somut bir biçimde, *pratikte* süreduran ve yığınları herhangi bir başka şeyin eğitebileceğinden çok ve daha iyi eğiten sınıf savaşımı tabanında davranan biri olmalıdır. Bir Marksist, somut durumu bir tüm olarak görebilmeli, bununla anarşizm ve oportünizm arasındaki sınırı her zaman bulabilmelidir (bu sınır ilişkin, değişken ve değiştirilebilirdir, ama vardır). Gerek anarşistin soyut, sözle ilgili, ama gerçeklikte boş "devrimciliği"ne, ge-

rek dine karşı savaşımda duraksayan, bunun ödevi olduğunu unutan, Tanrıya inançla uzlaşan ve sınıfın çıkarlarıyla değil de, hiç kimseyi gücendirmeme, hiç kimseyi reddetmeme ve hiç kimseyi ürkütmeme küçük ve bayağı düşüncesiyle –"yaşa ve yaşat" vb., vb. bilge kuralıyla– yönlendirilen küçük burjuva ya da liberal aydının darkafalılığına ve oportünizmine de kapılmamalıdır.

Sosyal-Demokratların din karşısındaki tutumuyla ilgili bütün yan konular bu açıdan ele alınmalıdır. Örneğin, bir papaz Sosyal-Demokrat Parti üyesi olabilir mi olamaz mı sorusu sık sık ortaya atılır ve bu soruya, çoğu zaman Avrupalı Sosyal-Demokrat partilerin deneyimi kanıt gösterilerek, kesin bir olumlu yanıt verilir. Ama bu deneyim, Marksist öğretinin yalnız işçilerin hareketine değil, Rusya'da bulunmayan Batı Avrupa'daki özel tarihsel koşullara da uygulanmasının sonucuydu (bu koşullar üzerinde ileride daha çok şey söyleyeceğiz); dolayısıyla, bu durumda kesin bir olumlu yanıt doğru değildir. Papazların Sosyal-Demokrat Parti üyesi olamayacakları ilk ve son söz olarak söylenemez; ama, tersi kural da konamaz. Bir papaz, genel politik çalışmamıza katılmak için bize gelir de partinin programına karşı çıkmaksızın parti ödevlerini dürüstçe yerine getirirse, onun Sosyal-Demokratların saflarına katılmasına izin verilebilir; çünkü programımızın özü ve ilkeleri ile papazın dinsel inançları arasındaki çelişki, böyle koşullarda yalnız onu ilgilendiren bir şey, onun kendi özel çelişkisidir; bir politik örgüt de üyelerinin görüşleri ile parti programı arasında çelişki olup olmadığını anlamak için onları sınavdan geçiremez. Ama, doğaldır ki, böyle bir durum Batı Avrupa'da bile az rastlanır bir istisna olabilir, Rusya'da ise tümüyle olanaksızdır. Ve, örneğin, bir papaz Sosyal-Demokrat Partiye katılır da parti içinde etkin olarak dinsel görüşler yaymayı başlıca ve hemen hemen tek iş edinirse, partinin onu saflarından hiç tartışmasız kovması gerekir. Tanrıya inançlarını koruyan işçileri Sosyal-Demokrat Partiye yalnızca kabul etmekle kalmamalı, onları özellikle kaydetmeye koyulmalıyız; onların dinsel inançlarının birazcık bile incitilmesine kesinlikle karşıyız, ama onları programımızın özüyle eğitmek için kaydederiz, programımıza karşı onların etkin bir savaşımına izin vermek için de-

ğil. Parti *içinde* inanç özgürlüğüne izin veririz, ama kesinlikle gruplaşma özgürlüğüyle sınırlı kalmak üzere; yoksa partinin çoğunluğunun karşı çıktığı görüşlerin etkin vaizleriyle el ele gitmek zorunda değiliz.

Başka bir örnek: Sosyal-Demokrat Partinin üyeleri hiç ayrımsız bütün koşullarda, "sosyalizm benim dinimdir" demekten ve bu deyişe uygun süregelen görüşler savunmaktan ötürü kınanmalı mıdır? Hayır! Elbette, burada Marksizmden (dolayısıyla da sosyalizmden) sapma söz götürmez; ama sapmanın anlamı, ilişkin (*relative*) önemi, deyim yerindeyse, koşullarla değişebilir. Bir ajitatörün ya da bir kimsenin, işçilerle konuşurken, kendisini daha iyi anlatmak için, konusuna bir giriş olarak, görüşlerini geri yığınların pek alışkın oldukları terimlerle daha canlı sunmak için bu yolda konuşması bir şeydir; ama bir yazarın (örneğin bizim Lunaçarskiy ile yandaşlarının önderliğinde) "Tanrı-kurma"[16], ya da Tanrı-kuran sosyalizm vaaz etmeye başlaması başka bir şeydir. Birinci durumda kınama, ajitatörün özgürlüğünün, "eğitbilimsel" yöntemler seçme özgürlüğünün aşırı eleştirimi ya da uygunsuz kısıtlanması bile olurken, ikinci durumda parti kınaması gerekli ve esastır. Çünkü "sosyalizm bir dindir" deyişi, kimileri için dinden sosyalizme bir geçme biçimidir; başkaları içinse, sosyalizmden dine bir geçme biçimidir.

Şimdi, Batıda "din özel bir iştir" önermesinin oportünist yorumuna yol açan koşullara geçelim: Kuşkusuz buna katkıda bulunan bir etken, işçi sınıfı hareketinin temel çıkarlarını geçici yararlar uğruna gözden çıkarmak gibi çoğu kez oportünizme yol açan genel nedenlerdir. Proletaryanın partisi, *devletin* dini özel bir iş ilan etmesini ister, ama halkın afyonuna karşı savaşı, dinsel boş inançlara karşı savaşı vb. bir "özel iş" saymaz. Oportünistler, *Sosyal-Demokratik* parti dini özel bir iş *sayar* demek için sorunu çarpıtırlar!

Ama alışılmış oportünist çarpıtmaya (bu çarpıtma, Duma grubumuzun din konusundaki söylev üzerinde dururken yaptığı görüşmelerde hiç aydınlatılmadı) ek olarak, Avrupalı Sosyal-Demokratların din sorununda bugünkü, böyle denebilirse, aşırı aldırmazlığına yol

açan özel tarihsel koşullar var. Bu koşulların ikili bir doğası vardır. Birincisi, dine karşı savaşma görevi tarihsel olarak devrimci burjuvazinin görevidir ve bu görev Batıda burjuva demokrasisiyle, *onun* devrimleri ya da feodalizme ve ortaçağcılığa saldırıları çağında büyük ölçüde yapılmıştır (ya da başarılmıştır). Gerek Fransa'da, gerek Almanya'da, dine karşı burjuva bir savaş vardır ve sosyalizmden çok önce başlamıştır (Ansiklopedistler-Feuerbach). Rusya'da, burjuva-demokratik devrimimizin koşulları yüzünden, bu görev de hemen hemen tümüyle işçi sınıfının üzerine kalmıştır. Ülkemizde küçük-burjuva (Narodnik) demokrasi, (*Vekhi*'li[17] yeni tüylenmiş Kara-Yüzler Kadetlerinin ya da Kadet Kara-Yüzlerin sandıkları gibi) bu bakımdan, Avrupa'da yapılmış olana oranla gereğinden çok değil, tersine, *gereğinden az* şey yapmıştır.

Öte yandan, Avrupa'da dine karşı burjuva savaş geleneği, bu savaşın anarşizm tarafından özellikle burjuva bir *çarpıtılmasına* yol açmıştır –Marksistlerin yineleyerek uzun uzun açıkladıkları gibi, anarşizmin burjuvaziye saldırılarının olanca "çılgınlığına" karşın, bu çarpıtma burjuva dünya görüşünde yerini alır. Latin ülkelerdeki anarşistler ve Blanquistler, Most (yeri gelmişken söyleyelim ki, o Dühring'in bir öğrencisiydi) ve Almanya'daki türdeşleri, seksenlerde Avusturya'daki anarşistler, hepsi, dine karşı savaşımda süslü devrimci söz düşkünlüğünü bir *nec plus ultra*'ya vardırdılar. Anarşistlerle karşılaştırılınca, Avrupalı Sosyal-Demokratların şimdi *öbür uca gitmesi* şaşırtıcı değildir. Bu tümüyle anlaşılabilir ve belirli bir dereceye dek akla uygundur, ama Batının özel tarihsel koşullarını unutmak, biz Rus Sosyal-Demokratlar için yanlış olur.

İkincisi, Batıda, ulusal burjuva devrimler bittikten sonra, az ya da çok tam dinsel özgürlük getirildikten *sonra*, dine karşı demokratik savaşım sorunu, sosyalizme karşı burjuva demokrasi savaşımıyla öylesine arka plana itildi ki, burjuva yönetimler clericalism'e karşı sözde-liberal bir "saldırı" örgütleyerek yığınların dikkatini sosyalizmden uzaklaştırmaya *özellikle* uğraştılar. Almanya'da *Kultur-kampf*'ın ve Fransa'da clericalism'e karşı burjuva cumhuriyetçilerin savaşımının karakteri böyleydi. İşçi sınıfı yığınlarının dikkatini sosyalizmden

uzaklaştırmanın bir aracı olarak burjuva anti-clericalism'i –Batıda Sosyal-Demokratlar arasında dine karşı savaşıma modern "aldırmazlık" ruhundan önce olan budur. Bu da tamamıyla anlaşılabilir ve akla uygundur; çünkü Sosyal-Demokratların dine karşı savaşımı sosyalizm uğruna savaşıma *bağımlı kılarak* burjuva ve Bismarkçı anti-clericalism'e karşı koymaları gerekiyordu.

Rusya'da koşullar tümüyle farklıdır. Proletarya, burjuva-demokratik devrimimizin önderidir. Onun partisi, eski resmi dini ve onu canlandırmak ya da onun için yeni ya da farklı bir durum sağlamak vb. ile ilgili her çabayı içeren bütün ortaçağcılık niteliklerine karşı savaşımda ideolojik önder olmalıdır. Bundan ötürü, Engels, işçilerin partisinin *devlet* dini özel bir iş ilan etmelidir önermesi yerine, din Sosyal-Demokratların kendileri için ve Sosyal-Demokrat Parti için özel bir iş *ilanını* geçiren Alman Sosyal-Demokratların oportünistliğini düzeltmede oldukça ılımlı iken, bellidir ki, Rus oportünistlerin bu Alman çarpıtmasını ülkeye getirmeleri, Engels tarafından *yüz kat* daha sert paylanmayı hak ederdi.

Duma grubumuz, Duma kürsüsünden dini halkın afyonu ilan ederken tümüyle doğru davrandı, böylece de Rus Sosyal-Demokratların din sorunundaki bütün beyanları için temel hizmeti görecek bir örnek yarattı. Daha ileri gidip tanrıtanımaz tartışmayı daha ayrıntılı açmaları mı gerekirdi? Sanmıyoruz. Bu, proletaryanın politik partisinin dine karşı savaşımı abartması tehlikesini doğururdu; dine karşı burjuva ve sosyalist savaşım arasındaki farkın ortadan kalkmasına yol açabilirdi. Kara-Yüzler Dumasında Sosyal-Demokrat grubun birinci görevi yüzakıyla yerine getirilmiştir.

İkinci –Sosyal-Demokratlar için belki de en önemli– görev, yani, kilisenin ve din adamlarının, Kara-yüzler yönetimini ve burjuvaziyi işçi sınıfına karşı savaşlarında desteklemelerindeki sınıf rolünü açıklamak da yüzakıyla yerine getirilmiştir. Elbette, bu konuda pek çok söz söylenebilir ve Sosyal-Demokratlar gelecekteki beyanlarında Yoldaş Surkov'un konuşmasını nasıl ayrıntılı kılacaklarını bileceklerdir;

doğrusu, konuşması yetkindi ve bu konuşmanın partinin bütün örgütlerince dağıtılması partimizin dolaysız görevidir.

Üçüncü görev, Alman oportünistler tarafından sık sık çarpıtılan "din özel bir iştir" önermesinin *doğru* anlamını bütün ayrıntılarıyla açıklamaktı. Ne yazık ki, Yoldaş Surkov bunu yapmadı. Duma grubunun daha önceki etkinliklerinde Yoldaş Belusov'un[18] bu konuda yaptığı bir yanlışlık daha da üzüntü vericidir. Bu yanlışlık *Proletari*'de[19] de belirtildi. Duma grubundaki görüşme gösterdi ki, tanrıtanımazlık konusundaki kavga şu ünlü, din özel bir iş ilan edilmelidir, önermesinin uygun yorumu sorununu gözden kaçırdı. Tüm Duma grubunun bu yanılgısından Yoldaş Surkov'u sorumlu tutmayacağız. Üstelik, açık yürekle kabul edeceğiz ki, burada tüm parti, bu sorunu yeterince açıklamadığı ve Sosyal-Demokrat kafaları Engels'in Alman Sosyal-Demokratlara karşı söylediği sözü anlamaya yeterince hazırlamadığı için kusurludur. Duma grubundaki görüşme kanıtlıyor ki, gerçekte sorun yanlış anlaşılıyordu ve Marx'ın öğretilerini önemsememek gibi bir niyet yoktu; grubun bundan sonraki beyanlarında yanılgının düzeltileceğine inanıyoruz.

Yoldaş Surkov'un konuşmasının genel olarak yetkin bir konuşma olduğunu ve bütün örgütlerce dağıtılması gerektiğini yineliyoruz. Geriye grup ile partiyi daha çok birbirine yaklaştırmak, grupta yapılan zorlu çalışmadan partiye bilgi vermek ve parti ile Duma grubunun çalışmalarında ideolojik birlik kurmak için Duma grubundaki görüşmelerle ilgili raporların parti basınında yayımlanması isteğini dile getirmek kalıyor.

Proletari, No. 45,
13 (26) Mayıs 1909

Collected Works, Vol. 15,
s. 402-13

DİN VE KİLİSE KARŞISINDAKİ TUTUMLARIYLA SINIFLAR VE PARTİLER

Duma'da Sinod oyları, sonra kutsal makamlardan ayrılan kişilere hakların geri verilmesi ve, ensonu, Eski-İnananlar[20] cemaatleri konularındaki tartışmalar, Rus politik partilerinin din ve Kilise karşısındaki tutumlarını tanımlayan çok öğretici bir malzeme sağladı. Özellikle Sinod oyları konusundaki tartışmaları ele alarak (yukarıda anılan öbür sorunlarla ilgili tartışmaların tam raporları daha elimize geçmedi) bu malzemenin genel bir yoklamasını yapalım.

Duma tartışmalarından çıkan ilk ve en açık sonuç, Rusya'da militan clericalism'in yalnızca var olmakla kalmayıp açıkça ilerlemekte ve daha örgütlü duruma gelmekte olduğudur. 16 Nisan'da, Piskopos Metrofanes şunları belirtmiştir: "Duma etkinliklerimizdeki ilk adımlar şu açık sonuca yönelikti: Halkın oylarıyla şereflendirilmiş olan bizler, burada, Duma'da parti ayrılıkları üstünde kalmalı ve kendi ahlaki görüş noktasından her yana ışık saçması gereken bir tek rahipler grubu oluşturmalıyız. ... Bu ideal duruma ulaşmayı neden başaramadık? ... Bunun kabahati bu sıraları sizlerle paylaşanlarda [yani Kadetlerde ve "Sol"da], yani, muhalefetten olan rahip milletvekillerindedir. Bunun bir rahipler partisinin ortaya çıkması demek olduğunu, son derece istenmez olduğunu, seslerini yükseltip ilk söyleyen onlardı. Kuşkusuz, Rus Ortodoks rahipler topluluğu arasında clericalism gibi bir şey yoktur –bu tür bir eğilimimiz hiç olmadı, ayrı bir grup oluşturmaya çabalarken de tamamıyla ahlaki ve manevi amaçlar güdüyorduk. Ama şimdi, beyefendiler, Sol milletvekillerince kardeşlik ortamımıza sokulan bu anlaşmazlığın bir sonucu olarak ortaya çıkan

parçalanmadan ve ayrılıktan, şimdi, siz, [yani, Kadetler] bizi **sorumlu** tutuyorsunuz."

Piskopos Metrofanes, bu cahilce konuşmasında, baklayı ağzından çıkarıyor: Görmüyor musunuz, Sol, bazı Duma rahiplerini özel bir "ahlaki" (bu terim, halkın gözünü boyamak için "ruhbani" sözcüğünden açıkça daha uygundur) grup kurmaktan caydırmakla suçludur!

Yaklaşık bir ay sonra, 13 Mayıs'ta, Piskopos İylogius, Duma'da "Duma rahiplerinin resmi kararı"nı okudu: "Duma Ortodoks rahiplerinin ezici çoğunluğu", Eski-İnananlar için vaaz verme özgürlüğünü de, Eski-İnananlar cemaatlerinin yetkisiz görev yapmalarını da, Eski-İnanan rahiplerin papaz sanını kullanmalarını da, "Ortodoks Kilisesinin önder ve başat konumu"nun çıkarları için caiz saymaktadır. Rus papazların "tamamıyla ahlaki görüş noktası" yalnızca clericalism olarak tümüyle açığa vurulmuş oluyor. Piskopos İylogius'un adına konuştuğu Duma rahiplerinin "ezici çoğunluğu", olsa olsa Üçüncü Duma'daki 29 Sağ ve ılımlı Sağ papazdan oluşuyor ve belki Oktobristler[21] içinde de 8 papaz var. Muhalefet ise İlerici[22] ve Barışçı-Yenileme[23] gruplarından 4 ve Polonyalı-Litvanyalı gruptan 1 papazın birleşmesinden doğmuş olabilir.

Öyleyse, "Duma'daki (Üç Haziran Duması[24] diye belirtilmeli) rahiplerin ezici çoğunluğunun tamamıyla ahlaki ve manevi görüş noktası" nedir? İşte konuşmalardan birkaç alıntı: "Tüm sözüm şudur ki, bu [yani, Kiliseyle ilgili] reformlara başlama girişimi Kilisenin içinden gelmelidir; dışarıdan değil, devletten değil ve, doğal olarak, Bütçe Komisyonundan değil. Sözün kısası, Kilise tanrısal ve ölümsüz bir kurumdur, yasaları değişmez; oysa, bildiğimiz gibi, resmi idealler sürekli değişikliklere uğrar." (Piskopos İylogius, 14 Nisan) Konuşmacı, "kaygı verici bir tarihsel benzerliği", II. Katerina'nın **buyruğu** ile Kilise mülkünün laikleştirilmesini anımsar: "Bu yıl onları [Kilise fonlarını] devlet denetimi altına sokma tutkusunu dile getiren Bütçe Komisyonunun, gelecek yıl onları Devlet Hazinesine verme, sonra da işletilmelerini Kilise yetkililerinden tümüyle sivil ya da resmi yetkililere geçirme tutkusunu dile getirmeyeceğine kim güvence vere-

bilir? ... Kilise kuralları der ki, bir piskoposa Hıristiyan canlar emanet edildikten sonra, Kilise mülkünün haydi haydi emanet edilmesi gerekir. ... Manevi ananız, Kutsal Ortodoks Kilisesi, bugün, sizlerin [Duma'daki milletvekillerinin] önünde dururken, yalnız halkın temsilcilerinin önünde gibi değil, manevi çocuklarının önünde gibi de duruyor." (anılan yer)

Bu, katışıksız clericalism'dir. Kilise devletin üstündedir; çünkü ölümsüz ve tanrısal olan, geçici ve dünyasal olanın üstündedir. Kilise, devleti kilise mülkünü laikleştirme konusunda bağışlayamaz. Kilise, önder ve başat bir konum ister. Kilisenin gözünde Duma'daki milletvekilleri, "manevi çocuklar" olarak, yalnızca –daha doğrusu pek de– halkın temsilcileri değildirler.

Bunlar, Sosyal-Demokrat Surkov'un dediği gibi, papaz cübbeli memurlar değil, tersine, papaz cübbeli *feodalistlerdir.* Kilisenin feodal üstünceliklerinin savunulması, sözü sakınmadan ortaçağcılığın desteklenmesi –Üçüncü Duma rahiplerinin çoğunluğunca izlenen politikanın özü budur. Piskopos İylogius kesinlikle bir istisna değildir. Gepetskiy de, hoşgörülmez bir "hata" dediği "laikleştirme"ye karşı bağırıp çağırmaktadır (14 Nisan). Papaz Maşkeviç, *Oktobrist* rapora karşı, "Kilise yaşamımızın dayandığı ve dayanması gereken tarihsel ve Kilise yasalarına uygun temellerin altını oymaya" çabalamasından ötürü ateş püskürüyor. Rus Ortodoks Kilisesinin yaşamını ve etkinliklerini yasal yoldan çıkarıp Kilisenin gerçek prenslerinin –piskoposların– havarilerden miras kalan haklarının hemen hemen hepsinden laik prensler için vazgeçmek zorunda kalacakları bir yola sokmak.... Bu... başka birinin mülküne ve Kilisenin haklarına ve servetine el uzatmaktan başka bir şey değildir. ... Konuşmacı, bizi, yasal kilise yaşam düzeninin yıkılmasına doğru götürüyor; Ortodoks Kilisesini ve onun bütün ekonomik işlevlerini Duma'nın, ülkemizde dinsel inanışların ister hoş gördüğü ister hoş görmediği pek çeşitli öğelerden bileşmiş bir kurumun buyruğuna vermeye çabalıyor." (14 Nisan)

Rus Narodnikler ve liberaller, Rusya'da militan clericalism'e uygun, "Kilisenin prensleri" ile dünyevi güç arasında bir savaşıma uygun vb.

bir taban olmadığı "teorisi" ile avunuyorlar, daha doğrusu kendilerini aldatıyorlardı. Devrimimiz[25] başka birtakım Narodnik ve liberal yanılsamaları olduğu gibi, bu yanılsamayı da giderdi. Otokrasi dokunulmadan ve bozulmadan kaldığı zaman boyunca clericalism gizli bir biçimde var oldu. Hep güçlü olan polis ve bürokrasi, genelde sınıf savaşımını, özelde de "papaz cübbeli feodalistler"in "ayaktakımı"na karşı sürdürdüğü savaşımı "toplum"un ve halkın gözünden gizledi. Ama devrimci proletaryanın ve köylülüğün feodal otokratik düzende açtığı ilk gedik, gizliyi ortaya çıkardı. Proletarya ve demokratik burjuvazi, 1905'in sonunda kazandıkları politik özgürlüğü, yığınları örgütleme özgürlüğünü kullanmaya başlar başlamaz, gerici sınıflar da bağımsız ve açık örgütlere sahip olmak için ortaya çıktılar. Onlar mutlak otokrasi koşullarında örgütlenmemişler, açığa pek çıkmamışlardı; zayıf olduklarından değil, tersine, güçlü olduklarından; örgütlenmeye ve politik savaşıma yeteneksiz olduklarından değil, tersine, o zaman bağımsız sınıf örgütüne henüz gerçek bir gereksinim duymadıklarından. Onlar Rusya'da otokrasiye ve feodallere karşı bir yığın hareketi olanağına inanmıyorlardı. Ayaktakımına başkaldırtmamak için kamçının yeterli olduğuna tamamıyla güveniyorlardı. Ama otokrasinin aldığı ilk yaralar, onu destekleyen ve ona gerek duyan toplumsal öğeleri açığa çıkmaya zorladı. 9 Ocak[26] 1905'teki grev hareketi ve Ekim-Aralık devrimi[27] olaylarına yol açmayı başarmış yığınlara karşı savaşımda *yalnızca* eski kamçıyı kullanmak artık olanaksızdı. Onlar için bağımsız politik örgütler geliştirmek zorunlu hale geldi; Birleşmiş Soyluluk Konseyi[28] için Kara-Yüzleri[29] örgütlemek ve en sorumsuz demagojiyle uğraşmak zorunlu hale geldi; "Kilisenin prensleri –piskoposlar–" için gerici rahipler cemaatini bağımsız bir güç olarak örgütlemek zorunlu hale geldi.

Üçüncü Duma'nın ve Rus karşı-devriminin Üçüncü-Duma döneminin tipik bir özelliği, gerçekten, gerici güçlerin bu örgütlenmesinin açığa çıkması, ulusal çapta gelişmeye başlaması ve özel bir Kara-Yüzler burjuva "parlamento" istemesidir. Militan clericalism gerçek karakterini gösterdi; ve bundan sonra da Rus Sosyal-Demokrasisinin, clerical ve anti-clerical burjuvazi arasındaki düşünce uyuşmazlık-

larının bir gözlemcisi ve katılımcısı olarak davranması yine ve yine gerekecek. Genel görevimiz, burjuva demokrasisinden ayrılmaya yetenekli belirli bir sınıfla birleşmesi için proletaryaya yardım etmekse, bu görevin bir parçası, sosyalist ve burjuva anti-clericalism'i arasındaki farkı yığınlara açıklamak için, Duma kürsüsü de içinde, her türlü propaganda ve ajitasyon araçlarının kullanılmasıdır.

Üçüncü Duma'da aşırı Sağa, rahiplere ve hükümete karşı ortaya çıkan Oktobristler ve Kadetler, burjuvazinin Kilise ve din karşısındaki tutumu konusunda bir ders vererek bu görevi bizim için epeyce kolaylaştırdılar. Kadetlerin ve sözde İlericilerin legal basını, şimdiki durumda, Eski-İnananlar sorununa, Oktobristler gibi Kadetlerin de hükümete karşı bir tutum takınmaları olgusuna ve 17 Ekim'de[30] vaat edilen "reform yolunu", küçük ölçüde de olsa, "benimsemeleri" olgusuna özel dikkat çekiyor. Bizi en çok ilgilendiren, bu sorunun temel içeriğidir; yani, Demokratik Kadetler sanına sahip çıkan öğeler de içinde olmak üzere, genellikle burjuvazinin din ve Kilise karşısındaki tutumudur. Oldukça küçük bir sorunun –Eski-İnananların egemen Kiliseyle çekişmesinin ve Eski-İnananlarla bağlantılı, hatta mali bakımdan onlara bir ölçüde bağımlı olan *(Golos Moskvi*'nin giderlerinin Eski-İnananlar tarafından karşılandığı söyleniyor) Oktobristlerin davranışının– ana sorunu, bir sınıf olarak burjuvazinin çıkarlarını ve politikasını gözümüzden kaçırmasına izin vermemeliyiz.

Genel görüşleriyle bir Oktobrist olan, ama Oktobrist gruptan ayrılan Kont Uvarov'un yaptığı konuşmaya bir göz atalım: Sosyal-Demokrat Surkov'dan sonra konuşarak, bu sorunu işçilerin temsilcisinin yaptığı gibi ilke bakımından ele almayı reddetmekle söze başlayan Uvarov, belirli Kilise gelirleri ve cemaat fonlarıyla ilgili harcamalar hakkında Duma'ya herhangi bir bilgi vermekte gösterdikleri gönülsüzlük yüzünden yalnızca Sinod'a ve Genel Sayman'a[31] saldırmaktadır. Oktobristlerin resmi sözcüsü Kamenskiy, soruna aynı açıdan yaklaşıp (16 Nisan) "Ortodoks inancı güçlendirmek amacıyla" cemaatlerin yeniden canlandırılmasını istemektedir. Sözde "Sol-Kanat Oktobristi" Kapustin, bu düşünceyi genişletmektedir. "Halkın yaşamına bakarsak" diye bağırmaktadır, "kırsal nüfusun yaşamına bakar-

sak, bugün, burada ve şimdi, üzücü bir olguyu gözleriz: Dinsel yaşam sendeliyor, halkın ahlaki ilkelerinin yüce ve biricik temeli sallanıyor. ... Günah kavramının yerine ne konabilir, vicdan buyruklarının yerine ne konabilir? Kuşkusuz, onların yerine sınıf savaşımı kavramı ve şu ya da bu sınıfın çıkarları konamaz. Bu, günlük yaşamımızda köklenen korkunç bir kavramdır. Bundan ötürü, din, bir ahlak temeli olarak kalmalıysa, nüfusun tümü için erişilebilir olmalıysa, bu dinden olan kişilerin uygun otoriteyi sevmeleri zorunludur. ..."

Karşı-devrimci burjuvazinin sözcüsü dini güçlendirmek istiyor, dinin yığınlar üzerindeki etkisinin yetersiz ve günü geçmiş olduğunu görerek, Kilisenin otoritesini sarsmakta olan "papaz cübbeli memurlar"ın egemen sınıflara verdiği zararı bile görerek, dinin etkisini artırmak istiyor. Oktobrist, Kilisenin yığınlar üzerindeki *etkisini güçlendirmek için*, halkın kafasını karıştırma konusunda kabanın kabası, günü çoktan geçmiş, aşırı yıpranmış araçlardan hiç değilse bazılarının yerine daha ince, ileri araçlar konması için, clericalism ve polis vasiliği aşırılıklarına karşı savaş açıyor. Polis dini halkı sersemletmek için artık yetersizdir: Bize daha kültürlü, daha modern, daha becerikli, özerk bir cemaatte etkili olacak bir din verin –sermayenin otokrasiden istediği budur.

Kadet Karayulov da aynı görüş noktasını *tümüyle* onaylamaktadır. Bu "liberal" dönme (ki Narodnaya Volya'dan* giderek Sağ-kanat Kadetlere "terfi etti") papazlar dışında bütün halk yığınlarının kilise binalarından çıkarılması demek olduğunu gördüğü Kilisenin devletle bağının koparılmasına karşı protestosunu haykırmaktadır. Yığınların "inançtan yoksun kalmasını" "*tiksindirici*" (harfi harfine böyle!) bulmaktadır. O, "yalnız Kilisenin amacının değil, devletinkinin de büyük zarar görmesi pahasına ... Kilisenin gerçek yüce değerini düşürüyor olması" yüzünden, tıpkı Menşikov ağzıyla çığlık koparıyor. Partizan İylogius'un "Kilisenin görevi öncesiz ve sonrasızdır, değişmezdir; onun için Kiliseyle politikayı birleştirmek olanaksızdır" konusundaki iğrenç ikiyüzlülüğünü "altın sözler" olarak nitelendirmektedir. Kilise ile Kara-Yüzlerin anlaşmasını *yalnızca*, Kilise "yüce ve kutsal görevini

* 7. Nota bkz. –Ed.

sevgi dolu ve özgür bir Hıristiyan ruhuyla, bugünkünden daha büyük güç ve görkemle yerine getirebilir" *gerekçesiyle* protesto ediyor.

Yoldaş Belusov, Karayulov'un Duma kürsüsünden söylediği bu "coşkulu sözler"le bir güzel eğlenmekle iyi etti. Ne var ki, böyle alay etmek hiç de yeterli değildir. Açıklamak gerekir –ve ilk uygun fırsatta Duma kürsüsünden açıklanmalıdır– ki, Kadetlerin görüş noktası Oktobristlerinkiyle kesinlikle özdeştir ve yalnızca, hâlâ geçmişte yaşayan Rus papazlar tarafından şimdi uygulanmakta olanlardan daha ince Kilise yöntemleriyle, dinsel uyuşturucularla halkı aldatmak için "kültürlü" sermaye çabalarını dışa vurmaktadır.

"Öfkeli toprak beyi" ve yaşlı Derzhimonda, sözcüleri Purişkeviç'in ağzından, halkı ruhsal kölelikte tutmak için, Kilise ile Kara-Yüzler arasında olanaklı en sağlam anlaşma bulunmalıdır, dediler. Yanlışsınız, beyefendiler, diye sertçe karşılık verdi karşı-devrimci burjuvazi, sözcüsü Karayulov'un ağzından; böyle yöntemlerle siz yalnızca, halkı dinden büsbütün vazgeçirirsiniz. Şimdi işi daha akıllıca, daha ince, daha usta bir biçimde ele alalım: Kara-Yüzlerin aşırı aptal, kaba etkinliğine son verelim, "Kilisenin devletle bağının koparılması"na karşı savaş açalım ve Piskopos İylogius'un Kilise politika üstüdür anlamına gelen "altın sözler"ini bayrağımıza yazalım. Geri işçilerin hiç değilse bazılarını, özellikle de küçük burjuvaziyi ve köylülüğü ancak bu yolla aldatabiliriz ve yenileştirilmiş Kilisenin "büyük ve kutsal görevini" yerine getirmesine yardım edebiliriz.

Liberal basınımız, *Reç* de dışarıda kalmamak üzere, son günlerde, *Vekhi* dizisinin yazarlığını yaptıkları için Struve ile yandaşlarını kınamayı yoğunlaştırdı. Ama Duma'daki Kadetlerin resmi sözcüsü Karayulov, Struve ile yandaşlarının bütün bu sitemlerindeki ve karşı koyuşlarındaki aşağılık ikiyüzlülüğü sergilemekle eşsiz bir iş gördü. Karayulov ile Milyukov'un gizlediğini Struve açığa vurmaktadır. Liberaller Struve'yi *yalnızca* gerçeği sakınmasızca ağzından kaçırdığı, elini apaçık gösterdiği için suçluyorlar. *Vekhi*'yi kınayıp Kadet Partiyi desteklemeyi sürdüren liberaller, –sakınmasızca ağızdan kaçırılmış sözleri kınayıp o sözlere uygun belirli *şeyleri yapadurarak*– halkı utanmazca aldatıyorlar.

Gözden geçirilmekte olan sorunların tartışılması sırasında Trudoviklerin Duma'daki davranışı üzerine söylenecek pek bir şey yok. Her zaman olduğu gibi, Kadetleri izlemeye son derece hazır olmaları yüzünden, köylü Trudovikler ile aydın Trudovikler arasında, İkincinin zararına, önemli bir fark ortaya çıktı. Doğru, Rozkhov, bir köylü, politik bilinçten tümüyle yoksun olduğunu açığa vurdu; Rus halkının birliği[32] üzerine Kadetlerin yavan sözlerini de inanç güçlendirmeye değil, yıkmaya yardım ederek yineledi. Herhangi bir program öneremez durumdaydı. Öte yandan, rahiplerce zorla toplanan şeyler hakkında, papazların zorbalıkları hakkında, bir evlenme törenini yönetmek için istenen paraya ek olarak nasıl "bir şişe votka, yemek ve yarım kilo çay, *bazen de bu kürsüden söylemeye bile çekindiğim şeyler*" istedikleri hakkında çıplak, süssüz gerçeği o saf söyleyişiyle anlatmaya başlayınca, buna Kara-Yüzler Duması'nın gücü bile dayanamadı. Sağın sıralarından çılgın bir uluma yükseldi. Kara-Yüzler, zorbalıklarla ilgili ve dinsel törenler için istenen "ücretler" çizelgesini dile getiren bu basit köylü konuşmasının yığınları dine karşı ve Kiliseye karşı teorik ya da taktik her tür bildiriden daha çok devrimci yönde değiştirebileceğini algılayarak, "Rezillik bu, çok çirkin!" diye yaygara kopardılar. Bunun üzerine, Üçüncü Duma'daki tutucu otokrasi savunucuları takımı, dalkavuklarına –Duma Başkanı Meyendorf'a– gözdağı vererek, konuşmacının, Rozkhov'un zorla yerine oturtulmasını sağladılar. (Sosyal-Demokratlar, onlara katılan bazı Trudovikler, Kadetler ve başkaları, Başkanın bu eylemini yazılı olarak protesto ettiler).

Köylü Trudovik Rozkhov'un konuşması pek safça olmakla birlikte, Kadetlerin ikiyüzlü, amaçlı olarak gerici din savunusu ile yaşam koşulları zorbalıklara karşı gerçekten devrimci bir öfkeye ve ortaçağcılığa karşı kararlı bir savaş hazırlığına yol açan köylünün ilkel, bilinçsiz, gerçek dindarlığını birbirinden ayıran uçurumun yetkin bir gösterimini –istemeyerek ve bilinçsizce– sağladı. Kadetler, halka karşı dini yenileştirmeye ve güçlendirmeye niyetli karşı-devrimci burjuvazinin temsilcileridir. Rozkhovlar ise, devrimci burjuva demokrasinin, gelişmemiş, politik bilinçten yoksun, haksızlığa uğramış, bağımsızlıktan yoksun, birleşmemiş –ama toprak beylerine, papazla-

ra ve otokrasiye karşı savaşta tükenmez bir devrimci enerji hazinesi taşıyan– bir demokrasinin temsilcileridir.

Rozanov, bir Trudovik aydın, Kadetlere Rozkhov'dan biraz daha bilinçli olarak yaklaşıyor. Rozanov, Kilisenin devletle bağının koparılmasının "Sol'un bir isteği olduğunu söyleyebilirdi, ama "seçim yasasında rahipler sınıfının politik savaşıma katılmasını önleyecek biçimde değişiklik yapma"yla ilgili gerici, küçük-burjuva ibarelerden sakınamazdı. Tipik, ortalama bir köylünün nasıl yaşadığı üzerine gerçeği anlatmaya başlayınca, onda kendiliğinden bir çıkış yolu bulan devrimci ruh, yerini bir Trudovik aydının belirsiz ve yer yer gerçekten aşağılık ibarelerine bırakmasıyla yitip gitmiştir. Rus köylü yığınlarının, ancak proletaryanın kılavuzluğuna uymaları durumunda, feodal görüşlü toprak beylerinin, papaz cübbeli feodalistlerin, otokrasinin feodal görüşlü destekçilerinin ezici ve amansız boyunduruğundan kurtulabileceği gerçeğinin doğrulandığını yüzlerce ve binlerce kez görüyoruz.

İşçilerin partisini ve işçi sınıfını temsil eden Sosyal-Demokrat Surkov, Duma'daki tartışmaları gerçekten yüksek ilke düzeyine çıkaran biricik kişiydi ve konudan sapmaksızın, proletaryanın Kilise ve din karşısındaki tutumunun, bu sorunda tutarlı ve etkili bütün demokratların tutumunun ne olması gerektiğini söyledi. 'Din halkın afyonudur. ... Halkın zihnini uyuşturan bu kanlı halk düşmanlarına halkın parasından metelik yok" –bir sosyalistin bu dürüst, gözüpek ve içten savaş narası, Kara-Yüzler Duması'na bir meydan okuma olarak yankılandı ve onu yığınlar arasında yayacak ve zamanı gelince devrimci eyleme çevirmeyi bilecek milyonlarca proleterin olumlu tepkisiyle karşılandı.

Sotsial-Demokrat, No. 6
4 (17) Haziran 1909

Collected Works, Wol. 15,
s. 414-23

MAKSİM GORKİY'E

Sevgili A.M.;

Siz ne yapıyorsunuz? Düpedüz korkunç bu; gerçekten öyle!

Dostoyevskiy'e[3] karşı "havlama"ya *Reç*'teki yanıtınızı dün okudum; tam sevinmek üzereydim ki, bugün Likidatörlerin gazetesi elime geçti ve *orada makalenizin Reç*'te bulunmayan *bir paragrafı vardı.*

Bu paragraf şöyle sürüyor:

"Ve 'Tanrı arama' *şimdilik*" (yalnız şimdilik mi?) "bir yana bırakılmalıdır; yararsız bir uğraştır bu: Bulunacak hiçbir şey yokken aramakta yarar yoktur. Ekmeden biçemezsiniz. Codex'iniz yok, *henüz*" (henüz!) "Onu yaratmadınız. Tanrılar aranmaz, *yaratılırlar;* insanlar yaşamı icat etmezler, yaratırlar."

Böylece sizin "Tanrı arama"ya "şimdilik" karşı olduğunuz ters anlamı çıkıyor! Tanrı aramaya *ancak* onun yerine Tanrı kurma'yı koymak için karşı olduğunuz anlamı çıkıyor!

Peki, makalenizde böyle bir şeyin *yer alması* korkunç değil mi?

Tanrı arama, Tanrı kurmadan ya da Tanrı yaratmadan ya da Tanrı yapmadan vb. sarı bir şeytanın mavi bir şeytana oranla farklı olduğundan daha çok farklı değildir. *Bütün* şeytanlara ve tanrılara karşı, her türlü ideolojik necrophily'e karşı (bir tanrısallığa her türlü tapınma necrophily'dir –isterse en temiz, en ideal, aranmamış ama geliştirilmiş tanrısallık olsun, hiç farketmez), açıkça bir şey dememek, ama mavi bir şeytanı sarı bir şeytana yeğlemek için Tanrı aramadan söz etmek, bu konuda hiçbir şey söylememekten yüz kat daha kötüdür.

En özgür ülkelerde, "demokrasiye, halka, kamuoyuna ve bilime" başvurmanın *tümüyle* yersiz olduğu ülkelerde, böyle (Amerika, İsviç-

re vb.) ülkelerde işte bu temiz, ruhsal, geliştirilmiş bir Tanrı düşüncesiyle halkı ve işçileri aptallaştırmak için özel çaba gösterilir. Çünkü herhangi bir dinsel düşünce, herhangi bir Tanrı düşüncesi, hatta herhangi bir Tanrı ile bir flört, *demokratik* burjuvazinin özellikle hoş görerek (ve çoğu zaman uygun bile bularak) kabul ettiği anlatılması güç bir kötülüktür; işte bu yüzden de en tehlikeli kötülüktür, en utanç verici "bulaşma"dır. Bir milyon *fiziksel* günah, pis oyun, zorbalık eylemi ve bulaştırma, kalabalıklar tarafından çok daha kolay keşfedilir, ve bundan dolayı en çekici "ideolojik" giysilerle süslenmiş, *kurnazca*, ruhsal Tanrı düşüncesinden çok daha az tehlikelidir. Genç kızları ayartan katolik papaz (ki hakkındaki haberi bir Alman gazetesinde bu yakınlarda rastlantıyla okudum), cübbesiz bir papazdan, dinin inceltilmemişine uzak duran bir papazdan, bir Tanrının yaratılmasını ve icadını vaaz eden bir papazdan, "demokrasi" için kesinlikle *çok daha az* tehlikelidir. Çünkü birinci papazı sergilemek, kınamak ve kovmak *kolaydır;* oysa ikincisi öyle kolay *kovulamaz*; İkinciyi kovmak bin kat daha güçtür, ve "zayıf ahlaklı ve acındırarak duraksayan" bir tek darkafalı bile onu "*kınamaya*" *yanaşmayacaktır.*

Ve siz, (Rus: Neden Rus? İtalyan'dan biraz daha mı iyidir?) *darkafalı* kişinin "zayıf ahlaklılığını ve acındırarak duraksamasını" bilerek, ağıların en tatlısı ile, şekerlemelerde ve parlak renkli her türlü ambalajlar içinde en ustaca gizlenmişi ile yanıltıyorsunuz!

Bu, gerçekten korkunç.

"Özeleştirinin yerine koyduğumuz kendini aşağılama artık bıktırdı."

Ve Tanrı kurma, kendini aşağılamanın *en kötü* biçimi değil midir? Bir *Tanrı* geliştirmeye girişen, ya da hatta böyle etkinliği yalnızca hoş gören herkes, kendisini olanaklı en kötü biçimde *aşağılar;* çünkü "işler" yerine *gerçekten* kendini düşünmekle, kendini beğenmekle uğraşmaktadır ve, üstelik, böyle bir adam, Tanrı geliştirmeyle tanrılaştırılmış kendi "ben"inin en pis, en saçma, en kölece özelliklerini "düşünür".

Birey bakımından değil, ama toplum bakımından, *her türlü* Tanrı geliştirme, kaba anlayışlı darkafalının, sokaktaki zayıf ahlaklı adamın

kesinlikle *delice kendini düşünmesidir* (bu kişi hakkında çok doğru olarak söyleme alçakgönüllülüğünü gösterdiğiniz gibi): "tükenmiş ve umutsuz" kaba (yalnız "Rus" değil de, *küçük-burjuva* demeliydiniz; çünkü Yahudi, İtalyan, İngiliz olanları da, hepsi *bir ve aynı şeytan*'dır; kokuşan darkafalılık her yerde aynı oranda iğrençtir –ama ideolojik necrophily ile uğraşan "demokrat darkafalılık" özellikle iğrençtir) küçük-burjuvanın düşsel "kendini aşağılama"sıdır.

Makalenizi üst üste birkaç kez okuyarak, ve dilinizin bu *sürçmesinin* neden ileri gelebildiğini *bulmaya çalışarak*, şaşırakaldım! Ne demek bu? "Günah çıkarma"nın *sizin de* onaylamadığınız bir kalıntısı mı? Yoksa yankısı mı?

Ya da farklı bir şey: Örneğin, *proletaryanın* bakış açısı yerine, *genel olarak demokrasi* ile ilgili bakış açısına başarısız bir *geri dönme* denemesi mi? Belki bu, (deyimi bağışlayın) bebek ağzıyla geçiştirmeye karar verdiğiniz "genel olarak demokrasi"den söz etmek içindi? Belki bu, bir an için *onların,* darkafalıların, önyargılarını dar kafalılara "popüler bir biçimde" göstermek içindi?

Ama öyleyse bu, her anlamda ve her bakımdan, *yanlış* bir yaklaşımdır!

Demokratik ülkelerde "demokrasiye, halka, kamuoyuna ve bilime" başvurmanın proleter bir yazar için *tümüyle* yersiz olduğunu yukarıda yazdım. Peki ama, bizim Rusya'daki durumumuz ne? Böyle bir başvuru *tümüyle* uygun *değildir*; çünkü aynı zamanda, kimi bakımlardan darkafalıların önyargılarını över. Bir çeşit genel, belirsizlik bakımından genel, başvuru ki *Ruskaya Mysl*'ın[34] İzgoyevi bile bunu *her iki eliyle* imzalayacaktır. Öyleyse, İzgoyev'in parolalarından *sizin* yetkinlikle ayırt ettiğiniz, ama *okurun* ayırt edemeyeceği parolalar seçmek neden? (Zayıf ahlaklı, acındırarak duraksayan, tükenmiş, umutsuz, kendini düşünen, Tanrı düşünen, Tanrı kuran, Tanrıya göz yuman, kendini aşağılayan, *algılamaksızın-anarşistçe* –çok güzel söz!– vb., vb.*) Küçük-burjuvayı* (iyi şenlenmeyi sözcüklerden başka yollarla da bilen, ve *burjuvazinin* "bilimini ve kamuoyunu" kendilerininkilerden, burjuva demokrasisini proleter demokrasiden ayırt

edebilen) *proleterlerden açıkça* ayırt etmek yerine, *okur* için sorunun üzerine demokratik bir peçe örtmek neden?

Bunu neden yapıyorsunuz?

Bu, çok can sıkıcı.

Sizin,

V. İ.

Not: Romanı size taahhütlü olarak postaladık. Aldınız mı?

Ek not: Lütfen, elinizden geldiğince iyi bir *tıbbi* tedavi görün, öyle ki kışın üşütmeden (kışın üşütmek tehlikelidir) yolculuk edebilesiniz.

Sizin,

V. Ulyanov

13 veya 14 Kasım 1913'te yazılıp Cracow'dan Capri'ye gönderilmiştir, ilkin 2 Mart 1924'te ***Pravda***'nın 51. sayısında basılmıştır.

Collected Works, Vol. 35, s. 121-124

MAKSİM GORKİ'YE

...* Tanrı, Tanrı benzeri ve Tanrı ile bağlantılı her şey sorununda sizin konumunuzda bir çelişki var; sanırım, Capri'deki son görüşmemizde size belirttiğim aynı çelişki. "Vperyodizm"in ideolojik tabanını göz önünde tutmadan *Vperyod* yandaşları[35] ile ilginizi kestiniz (ya da kesmiş göründünüz).

Aynı şey şimdi de oldu. "Pek canınız sıkılmış", " 'şimdilik' " sözcüğünün nasıl araya girdiğini anlayamıyorsunuz" –yazdıklarınız böyle–, bununla birlikte, Tanrı ve Tanrı kurma düşüncesini gene savunuyorsunuz.

"Tanrı, boyun (kabilenin), ulusun, insanlığın işlediği, toplumsal duygular uyandıran ve örgütleyen, amacı bireyi topluma bağlamak ve hayvanbilimsel bireyciliğe gem vurmak olan düşüncelerin bileşiğidir."

Bu teori, Bogdanov'un ve Lunaçarskiy'in teorisi ya da teorileri ile açıkça bağlantılıdır.

Ve açıkça yanlıştır ve açıkça gericidir. Hıristiyan sosyalistler (en kötü "sosyalizm" çeşidi, ve sosyalizmin en kötü çarpıtılmışı) gibi, papazların hokus-pokusunu yineleyen bir yöntemi (en iyi niyetlerinize karşın) kullanıyorsunuz: Tanrı düşüncesiyle ilgili her şeyi, yani tarihsel ve gerçek yaşamdan çıkarılmış olanı (bir yanda pislik, önyargılar, kutsanmış bilisizlik ve alçaltma; öte yanda serflik ve monarşi) Tanrı düşüncesinden ayıklıyorsunuz, ve Tanrı düşüncesine tarih ve yaşam gerçekliği yerine yumuşak bir küçük-burjuva ibare konuyor (Tanrı = "toplumsal duygular uyandıran ve örgütleyen düşünceler").

* Mektubun başlangıcı bulunamamıştır. -Ed.

Böyle yapmakla "iyi ve ince" bir şey söylemek, "doğruluk ve adillik" göstermek vb. istiyorsunuz. Ama iyi isteğiniz kişisel bir işiniz, öznel bir "masum arzunuz" olarak kalıyor.

Ama bir kez yazdınız bunu; yazdığınız, yığınlar arasında söyleniyor, ve anlamı sizin iyi isteklerinizce değil, nesnel sınıflar ilişkisiyle, toplumsal güçler ilişkisiyle belirleniyor. Bu ilişkiden dolayı, papazların, Purişkeviçlerin, II. Nikolas'ın ve Struvelerin düşüncesini allayıp pulladığınız ve şekerle kapladığınız gibi bir anlam (sizin amacınıza karşın ve bilincinizden bağımsız olarak) çıkıyor: Çünkü pratikte, Tanrı düşüncesi halkı kölelik düzeninde tutmak için onlara yardım eder. Tanrı düşüncesini güzelleştirmekle siz onların bilisiz işçilere ve köylülere vurduğu zincirleri güzelleştirdiniz. Bu konuda, papazlar ve ortakları diyecekler ki: Sayın demokratlar, bu ne iyi ve ne derin düşünce (Tanrı düşüncesi), "sizin" önderleriniz bile onu tanıyor; biz de (papazlar ve ortakları da) bu düşünceye hizmet ediyoruz.

Tanrının toplumsal duygular uyandıran ve örgütleyen düşünceler bileşiği olduğu doğru değildir. Düşüncelerin maddesel kökenini örtbas eden Bogdanov idealizmidir bu.

Tanrı (tarihte ve gerçek yaşamda), her şeyden önce, hem dış doğa hem de sınıf boyunduruğu ile insana kabaca boyun eğdirilmesinden doğmuş düşüncelerin, bu boyun eğmeyi pekiştiren, sınıf kavgasını yatıştırıp uyutan düşüncelerin bileşiğidir. Tanrı düşüncesinin böyle bir kökeni ve böyle bir anlamı olmasına karşın, tarihte, demokrasi kavgasının ve proletaryanın kavgasının bir dinsel düşüncenin başka bir dinsel düşünceye karşı bir kavgası biçiminde ortaya çıktığı bir çağ vardı.

Ama o çağ çoktan geçti.

Şimdilerde, gerek Avrupa'da gerek Rusya'da, Tanrı düşüncesinin herhangi bir savunusu, en inceltilmiş ve en iyi niyetli olanı bile, gericiliği haklı çıkarmaktır.

Sizin tanımınız bütünüyle, baştan başa gericidir ve burjuvadır. Tanrı = "toplumsal duygular uyandıran ve örgütleyen, amacı bireyi topluma bağlamak ve hayvanbilimsel bireyciliğe gem vurmak olan" düşünceler bileşiği.

Bu, neden gericidir? Papazların ve feodallerin vaaz ettiği hayvanbilime "gem vurma" düşüncesini yanlış olarak olduğundan başka türlü gösteriyor da ondan. Gerçekten, "hayvanbilimsel bireycilik" Tanrı düşüncesiyle değil, hem ilkel sürüce hem de ilkel toplulukça gemlendi. Tanrı düşüncesi, canlının yerine ölüyü koyarak, her zaman kölelik düşüncesi olarak (en kötü, umutsuz kölelik) "toplumsal duyguları" her zaman uykuya yatırdı ve köreltti. Tanrı düşüncesi asla "bireyi topluma bağlamadı": Her zaman ezilen sınıfların ellerini ve ayaklarını ezenlerin tanrısallığına inanç ile bağladı.

Tanımınız burjuvadır (ve bilimsel değildir, tarihsel değildir); çünkü pek geniş kapsamlı, genel olarak "Robinson Crusoe" kavramları ile iş görüyor, belirli bir tarihsel çağdaki belirli sınıflar ile değil.

Zyryana yabanılları arasında (yarı-yabanıllar da hesaba katılarak) vb. Tanrı düşüncesi bir şeydir, Struve'de ve ortaklarında tümüyle farklı bir şeydir. Her iki durumda da sınıf egemenliği bu düşünceyi destekler (bu düşünce de onu destekler). "Popüler" Tanrı ve tanrısal kavramı, "popüler" bilisizlik, alçalma, karanlıktır; tıpkı çarın, şeytanın, saçlarından tutulup sürüklenen evli kadınların "popüler kavramı" gibi. "Popüler" Tanrı "kavramı"na nasıl olur da "demokratik" dersiniz, bir türlü anlayamıyorum.

Felsefi idealizm "Her zaman yalnız bireyin çıkarlarını göz önünde tutar" sözü doğru değildir. Descartes bireyin çıkarlarını Gassendi'den daha mı çok düşündü? Ya da Feuerbach'a oranla Fichte ve Hegel?

Şu "Tanrı kurma, bireydeki ve toplumdaki toplumsal öğelerin daha ileri gelişiminin ve birikiminin yöntemidir" sözü düpedüz korkunçtur!! Rusya'da özgürlük olsaydı, bütün burjuvazi, böyle şeyler için, katışıksız bir burjuva tipi ve karakteri olan bu tür toplumbilim ve tanrıbilim için sizi göklere çıkarırdı.

Peki, şimdilik bu yeter: Bu mektup olduğundan çok uzun. Bir kez daha, ellerinizden sıkar ve size yetkin bir sağlık dilerim.

Sizin,

V. İ.

1913 Kasımının ikinci yarısında yazılmış, Cracow'dan Capri'ye gönderilmiş, ilkin 1924'te *Lenin Derleme I*'de basılmıştır.

Collected Works, Vol. 35, s. 127-129

İŞÇİ KADINLARIN TÜM RUSYA KONGRESİNDEKİ KONUŞMA

19 Kasım 1918[36]

İşçiler ordusunun kadınlar kesiminin bu kongresi, belirli bir anlamda, özel bir önem taşıyor; çünkü her ülkede en çetin işlerden biri, kadınları eyleme geçirmektir. Pek çok işçi kadın büyük çapta katılmadıkça hiçbir sosyalist devrim olamaz.

Bütün uygar ülkelerde, en ilerilerinde bile, kadınlar gerçekten evcil kölelerden başka bir şey değildir. Hiçbir kapitalist devlette, en özgür cumhuriyetlerde bile, kadınlar tam eşitlikten yararlanmaz.

Sovyet Cumhuriyetinin birinci görevlerinden biri, kadın haklarıyla ilgili bütün kısıtlamaları kaldırmaktır. Sovyet yönetimi, burjuva alçaltma, baskı ve onur kırma kaynağı olan boşanma işlemlerini tümüyle kaldırmıştır.

Tam boşanma özgürlüğünün yasallaştırılmasından bugüne, nerdeyse bir yıl olacak. Yasal olan ve olmayan çocuklar arasındaki bütün farkları geçersizleştiren ve kadınlar için politik kısıtlamaları kaldıran bir kararname çıkardık. Dünyanın başka hiçbir yerinde, işçi kadınlar için eşitlik ve özgürlük böylesine tam olarak tanınmamıştır.

Biliyoruz ki, eskimiş yasaların tüm yükünü taşımak zorunda olan işçi sınıfı kadınıdır.

Yasamız, tarihte ilk kez, kadın haklarını yadsıyan her şeyi ortadan kaldırdı. Ama önemli olan şey yasa değildir. Bu tam evlenme özgürlüğü yasası, kentlerde ve endüstriyel alanlarda iyi işliyor, ama kırsal alanda çoğu kez kâğıt üzerinde kalıyor. Orada hâlâ dinsel evlenme

egemendir. Bu, papazların etkisi yüzündendir, savaşılması eski yasalara karşı savaşmaktan daha güç olan bir kötülüktür.

Dinsel önyargılarla savaşırken son derece dikkatli olmalıyız; bazıları dinsel duyguları inciterek bu savaşımda çok büyük zarara yol açıyorlar. Propagandayı ve eğitimi kullanmalıyız. Savaşımı aşırı sertleştirmekle yalnızca halkın öfkesini uyandırabiliriz; böyle savaşım yöntemleri, halkın dinsel tarikatlarla bölünmüşlüğünün sürmesine hizmet eder; oysa bizim gücümüz birliktedir. En derin dinsel önyargı kaynağı yoksulluk ve bilgisizliktir; savaşmamız gereken kötülük de budur.

Kadınların bugüne kadarki toplumsal durumu bir kölenin durumuyla karşılaştırıldı; kadınlar eve bağlandı. Ve onları bundan ancak sosyalizm kurtarabilir. Onlar ancak, küçük çaplı bireysel çiftçiliği ortaklaşa çiftçiliğe ve toprağın ortaklaşa işlenmesine geçirdiğimiz zaman tümüyle kurtulabileceklerdir. Bu, güç bir görevdir. Ama şimdi Yoksul Köylü Komiteleri kuruluyor, sosyalist devrimin sağlamlaştırılmakta olduğu zamandayız.

Kırsal nüfusun en yoksul kesimi ancak şimdi örgütlenmeye başlıyor, sosyalizm de bu yoksul köylü örgütlerinde sağlam bir dayanak kazanıyor.

Çoğu zaman, önce kent, sonra da kırsal alan devrimcileşir.

Ama bugünkü devrim kırsal kesime güveniyor, onun önemi ve gücü de burada yatmaktadır. Bütün özgürleşme hareketleri deneyimi gösterdi ki, bir devrimin başarısı kadınların ona ne kadar katıldıklarına bağlıdır. Sovyet yönetimi, kadınların bağımsız proleter sosyalist çalışmayı sürdürmelerini kolaylaştırmak için elinden gelen her şeyi yapmaktadır.

Sovyet yönetimi güç bir konumdadır; çünkü bütün ülkelerin emperyalistleri Sovyet Rusya'ya hınç duyuyor ve bazı ülkelerde devrim ateşini tutuşturduğu ve sosyalizme doğru kesin adımlar attığı için ona savaş açmaya hazırlanıyorlar.

Şimdi, devrimci Rusya'yı yıkmak için ortaya çıkanların kendi ayaklarının altındaki toprak yanmaya başlıyor. Almanya'da devrimci

hareket nasıl yayılıyor, biliyorsunuz. Danimarka'da işçiler hükümetlerine karşı savaşıyorlar. İsviçre ve Hollanda'da devrimci hareket güçleniyor. Bu küçük ülkelerdeki devrimci hareket kendi içinde önemli değildir, ama bu ülkelerde savaş olmadığı ve onlar en "anayasal" demokratik sisteme sahip bulundukları için özellikle anlamlıdır. Bu gibi ülkeler eyleme geçiyorsa, bizim için, devrimci hareket tüm dünyada ilerliyor demektir.

Şimdiye kadar başka hiçbir cumhuriyet, kadını kurtaramadı. Sovyet yönetimi kadına yardım ediyor. Hedefimize doğru yürüyoruz; çünkü yenilmez işçi sınıfı bütün ülkelerde yükseliyor. Bu hareket yenilmez sosyalist devrimin yayılmakta olduğunu gösterir.

20 Kasım 1918 günü *İsvestiya*'da (No. 253) yayımlanmış gazete raporu

Collected Works, Vol. 28, s. 180-82

R.K.P.(B)'NİN TASLAK PROGRAMINDAN
PROGRAMIN DİN İLE İLGİLİ KESİMİ

Dine gelince, R.K.P.'nin politikası, kilisenin devletten ve okulun kiliseden ayrılmasını kararnameye bağlamakla, yani, burjuva demokratlar tarafından vaat edilmiş, ama sermaye ile dinsel propaganda arasında gerçekten var olan çeşitli birçok bağlantı yüzünden hiçbir yerde asla tümüyle yerine getirilmemiş önlemler almakla yetinemez.

Partinin ereği, sömüren sınıflar ile örgütlü dinsel propaganda arasındaki bağlantıyı tümüyle yok etmek ve çalışan insanları dinsel önyargılardan gerçekten kurtarmaktır. Bu amaçla, en yaygın bilimsel eğitim ve dinsel-karşıtı propagandanın örgütlenmesi gerekir. Bununla birlikte, inananların dinsel duygularını incitmekten dikkatle kaçınılmalıdır; çünkü bu yalnızca dinsel bağnazlığın artmasına yarar.

Collected Works, Vol. 29,
s. 134

GENÇLİK BİRLİKLERİNİN GÖREVLERİ

RUS GENÇ KOMÜNİST BİRLİĞİNİN ÜÇÜNCÜ TÜM RUSYA KONGRESİNDEKİ KONUŞMA

2 Ekim 1920[37]

(Kongre Lenin'i olağanüstü coşkun bir alkışla selamlar.)

Yoldaşlar, bugün, Genç Komünist Birliğinin temel görevleri ve bununla ilgili olarak sosyalist bir cumhuriyette gençlik örgütlerinin genellikle nasıl olması gerektiği üzerine konuşmak istiyorum.

Bu sorun üzerinde durmak zorunludur; çünkü, belirli bir anlamda denebilir ki, komünist bir toplum yaratma güncel göreviyle karşı karşıya kalacak olan gençliktir. Çünkü, bellidir ki, kapitalist toplumda yetişmiş çalışan insanlar kuşağı, olsa olsa, sömürüye dayalı eski, kapitalist yaşam biçiminin temellerini yıkma görevini yerine getirebilir; olsa olsa proletarya ve işçi sınıflarının iktidarlarını korumasına yardımcı olacak bir toplumsal sistem yaratma görevlerini yerine getirebilir; o temel üzerinde yükselecek yapıyı, ancak yeni koşullarda, artık insanın insanı sömürmesine dayanan ilişkilerin bulunmadığı bir durumda çalışmaya başlayan yeni bir kuşak kurabilir.

Böylece, gençliğin karşı karşıya olduğu görevlere bu açıdan bakarken, genel olarak gençliğin ve özel olarak Genç Komünist Birliklerinin ve bütün öbür örgütlerin görevlerinin bir tek sözcükle özetlenebileceğini söylemeliyim: Öğrenmek.

Doğaldır ki, bu yalnızca bir "tek sözcük"ten ibarettir. Temel ve en önemli sorulara yanıt vermez: Ne öğrenmek ve nasıl öğrenmek? Burada tüm sorun şudur: eski, kapitalist toplumun dönüştürülmesiyle birlikte, komünist toplumu yaratacak yeni kuşakların yetiştirilmesi, eğitim ve öğretimi eski yöntemlerle yürütülemez. Ama gençliğin yetiştirilmesi, eğitim ve öğretimi bize eski toplumdan kalan araç ve gereçten yola çıkmak zorundadır. Komünizmi ancak, bize eski toplumdan kalan bilgi, örgütler ve kurumlar toplamı temeli üzerinde ve ancak bize kalan insani güçler ve araçlar varlığını kullanarak kurabiliriz. Daha genç kuşakların çabalarının, eski topluma benzemeyecek yeni bir toplum kurulması, yani, komünist toplumun kurulması ile sonuçlanmasını, ancak gençliğin yetiştirilmesini, eğitim ve öğretimini köklü olarak yeniden biçimlendirmekle sağlayabiliriz. Bu nedenle, gençlik, komünist gençlik adına gerçekten hak kazanmak istiyorsa, gençliğe ne öğretmeliyiz ve gençlik nasıl öğrenmeli, bizim başladığımızı bütünleyip sonuçlandırabilecek biçimde nasıl yetiştirilmeli sorusu üzerinde ayrıntılı olarak durmalıyız.

Hemen söylemeliyim ki, ilk ve en doğal görünen yanıt şudur: komünizme ilerlemek isteyen Gençlik Birliği ve genel olarak gençlik, komünizmi öğrenmelidir.

Ama bu –"komünizmi öğrenmek"– çok genel bir yanıttır. Komünizmi öğrenmemiz için ne yapmamız gerekir? Bir komünizm bilgisi kazanmak için genel bilgi toplamından ne seçilmelidir? Burada, komünizmi öğrenme görevi yanlış olarak konduğu ya da aşırı tek yanlı bir biçimde yorumlandığında, çoğu zaman baş gösteren birtakım tehlikeler doğar.

Doğal olarak, ilk düşünülen, komünizmi öğrenmenin komünist elkitaplarında, broşürlerde ve kitaplarda bulunan bütün bilgileri özümseme anlamına geldiğidir. Ama komünizmi öğrenmenin böyle bir tanımı pek kaba ve yetersiz olurdu. Komünizmi öğrenmek yalnızca komünizm üzerine yazılmış kitap ve broşürlerdeki bilgileri ezberlemekten ibaret olsaydı, kendini beğenmiş bir sürü komünist metin cambazları yetiştirmiş olurduk ki, bu da bize pek çok zarar verirdi;

çünkü bu gibi kimseler, komünist kitap ve broşürlerde yazılı olan şeyleri körü körüne ezberledikten sonra kör değneğini beller gibi bunların dışına çıkamazlar, bilginin bütün dalları arasında bir bileşim kurmada yetersiz kalırlar, dolayısıyla da komünizmin gerçekten gerektirdiği biçimde davranamazlar.

Eski, kapitalist toplumdan bize kalan en büyük kötülüklerden ve talihsizliklerden biri, kitapla pratik yaşam arasındaki büyük uçurumdur; kitaplar bize her şeyi olanaklı en iyi tarzda açıklıyorduysalar da, pek çok durumda, en zararlı ve ikiyüzlü yalanları ve sahte bir kapitalist toplum tanımı içermekteydiler.

Bu yüzden, komünizm üzerine kitaplarda yazılmış olanları yinelemekle yetinmek son derece yanlış olur. Konuşmalarımızda ve makalelerimizde biz komünizm üzerine söylenegelenleri yinelemekle yetinmiyoruz; çünkü konuşmalarımız ve makalelerimiz, bütün alanlarda günlük çalışmamızla bağlantılıdır. Çalışmaksızın ve savaşmaksızın komünist broşürlerden ve yapıtlardan edinilmiş kitabi komünizm bilgisi kesinlikle değersizdir; çünkü teori ile pratik arasındaki o eski uçurumu, burjuva toplumun en belirgin özelliğini oluşturan o eski uçurumu sürdürmekten başka bir işe yaramaz.

Yalnızca komünist sloganlar özümsemeye koyulmak daha da tehlikeli olurdu. Bu tehlikeyi zamanında anlamasaydık ve bütün çabalarımızı bu tehlikeyi önlemeye yöneltmeseydik, komünizmi bu biçimde öğrendikten sonra kendilerine komünist diyecek yarım ya da bir milyon genç kadın ve erkek, komünizm davasına yalnızca pek çok zarar vermiş olurlardı.

Ortaya şu soru çıkıyor: Komünizmi öğrenmek için bütün bunlar nasıl birleştirilmelidir? Eski okullardan, eski bilimden ne almalıyız? Eski tip okul, çok yönlü eğitim görmüş kişiler yetiştirmek, genel olarak bütün bilimleri öğretmek amacında olduğunu ileri sürerdi. Biliyoruz ki bu baştan sona düzmeceydi; çünkü tüm toplum, insanların sınıflara bölünmüş olmasına, bir yanda sömürücülerin öbür yanda ezilenlerin bulunmasına dayanıyor ve bu temel üzerinde sürüyordu. Eski okullar baştan sona sınıf ruhuyla yoğruldukları için, doğal

olarak yalnız burjuvazinin çocuklarına bilgi veriyordu. Her sözcük, burjuvazinin çıkarları yönünde tahrif ediliyordu. Bu okullarda, genç işçi ve köylü kuşakları, eğitilmekten çok, burjuvaziye hizmet etmeleri için yetiştiriliyorlardı. İşe yarar uşaklar olarak burjuvazinin barış ve huzurunu bozmadan ona kârlar sağlayacak biçimde yetiştiriliyorlardı. Eski tip okulları reddederken, onlardan yalnızca gerçek komünist eğitim için gereksindiklerimizi almayı görev edinmemiz bundandır.

İşte bu, beni, eski okullara yöneltildiğini sürekli işittiğimiz ve çoğu zaman tümüyle yanlış sonuçlara yol açan karalama ve suçlamalar sorununa getiriyor. Eski okulun insanları öğüttüğü, kafalarım tamamıyla ezbere dayanan gereksiz kitabi bilgilerle tıkabasa doldurduğu söylenmektedir. Bu doğrudur, ancak eski okulun kötü yanıyla bizim için yararlı olan yanı arasında bir ayrım yapmamız ve komünizm için gerekli olanı seçebilmemiz gerekir.

Evet, eski okul kafaları tıkabasa doldururdu; öğrencileri bir sürü yararsız, gereksiz, boş, kısır bilgiler edinmeye zorlar, beyinlerini yorar, onları tek bir kalıptan dökülmüş bürokratlar haline getirirdi. Ancak bundan insanlığın biriktirdiği bilgi zenginliğini edinmeden de komünist olunabileceği sonucunu çıkarmak sizin için büyük bir yanılgıya düşmek anlamına gelir. Komünizmin kendisinin de bir sonucu olduğu bilgi birikimini edinmeden, salt komünist sloganlar ezberlemenin, komünist bilimin özet ve sonuçlarını bellemenin yeterli olduğunu sanmak yanlıştır. Marksizm, komünizmin nasıl insanlığın toplam bilgi birikiminden çıktığını gösteren bir örnektir.

Komünist teorinin –esas olarak Marx tarafından yaratılmış olan komünizm biliminin, Marksizm doktrininin–, XIX. yüzyılın tek bir sosyalistinin ürünü olmaktan çıktığını, o bir dahi idiyse de öğretisinin kendi malı olmaktan çıkıp yeryüzünün her köşesinde milyonlarca ve on milyonlarca proleterin doktrini haline geldiğini ve kapitalizme karşı savaşımlarında bu milyonların elinde bir silaha dönüştüğünü elbette okudunuz ve işittiniz. Kendi kendinize acaba Marx'ın öğretileri nasıl olup da en devrimci sınıfın milyonlarca ve on milyonlarca insanının gönüllerini ve kafalarını kazanabildiğini soracak olursanız, bunun tek

bir yanıtı vardır: Marx yapıtını kapitalizm altında edinilmiş insani bilgilerin sağlam temeline dayandırdığı için. İnsan toplumunun gelişimini yöneten yasaları inceledikten sonra Marx, kapitalizmin komünizme doğru gelişmesinin kaçınılmaz olduğu sonucuna vardı. En önemlisi şudur ki, Marx bunu, eski bilimin bütün meydana getirdiklerini tamamıyla özümsemek yoluyla, kapitalist toplumun en eksiksiz, ayrıntılı ve derin bir incelemesine dayanarak, kanıtlamıştır. O, insan toplumunca yaratılmış olan her şeyi, tek bir ayrıntıyı bile küçümsemeden eleştirel olarak yeniden biçimlendirdi. İnsan düşüncesinin yarattığı her şeyi dikkate aldı, eleştiriden geçirdi ve işçi sınıfı hareketi ölçütüne vurarak sınadı, dolayısıyla, burjuva sınırlarla kuşatılmış ya da burjuva önyargılarla koşullanmış kimselerin çıkaramayacağı sonuçlar ortaya koydu.

Örneğin, proleter kültüründen söz ederken bunu unutmamalıyız. Ancak insanlığın tüm gelişiminin yarattığı kültürün kesin bilgisi ve dönüşümüyle bir proleter kültür yaratabileceğimizi açıkça anlamadıkça bu sorunu çözemeyiz. Proleter kültür hiç yoktan var edilemez; ve bu kendilerine proleter kültür uzmanı diyenlerin bir buluşu değildir. Bu tümüyle saçmadır. Proleter kültür, insanlığın kapitalist toplumun, toprak sahipleri toplumunun, bürokratik toplumun boyunduruğu altında biriktirdiği bilgi birikiminin doğal gelişiminin sonucundan başka bir şey değildir. Nasıl ki, Marx tarafından yeni bir biçim verilmiş olan ekonomi politik bize insan toplumunun nereye varacağını, sınıf savaşımını, proleter devrimin başlangıcına açılan geçidi göstermişse, aynı biçimde bütün bu yollar bizi proleter kültürüne götürmektedir ve götürmeye devam edecektir.

Bazı gençlik temsilcilerinin olduğu gibi yeni bir eğitim sistemi savunucularından bazılarının eski okula saldırdıklarını ve bunun ezberciliğe dayanan bir okul olduğunu söylediklerini sık sık işittikçe onlara eski okulda iyi ne varsa onu almamız gerektiğini söylüyoruz. Eski okuldan genç ve körpe beyinleri, onda-dokuzu yararsız ve onda-biri çarpıtılmış olan bir araba dolusu bilgiyle tıkabasa doldurma sistemini almamalıyız. Ama bu, komünist sonuçlarla yetinmek ve yalnızca komünist sloganlar öğrenmek anlamına gelmez. Komünizmi bu yoldan yaratamazsınız. Ancak insanlığın yarattığı bütün ha-

zinelerin bilgisiyle zihninizi zenginleştirdiğiniz zaman bir komünist olabilirsiniz.

Kafalarımızı gereksiz bilgilerle doldurmaya gereksinimimiz yoktur; ama her öğrencinin beyninin temel gerçeklerin ve olayların bilgisiyle zenginleştirilmesine ve yetkinleştirilmesine gereksinimimiz vardır. Bir komünist elde ettiği bütün bilgileri kafasında sindirmemişse, komünizm boş bir sözcük, yalnızca bir etiket, o komünist de yalnızca kendini beğenmiş biri olabilir. Bu bilgiyi yalnızca edinmekle kalmamalı, onu eleştirel bir biçimde sindirmelisiniz; böylece kafalarınızı bir sürü gereksiz şeylerle dolduracak yerde, bugünün iyi eğitilmiş insanı için bilinmesi zorunlu olan gerçeklerle zenginleştirmiş olursunuz. Bir komünist, önemli ve çetin bir yığın işi göz önünde bulundurmaksızın ve eleştirel olarak incelemesi gereken olguları anlamaksızın, edindiği kalıplaşmış vargılar yüzünden komünistliği ile öğünür durursa, gerçekten acınası bir komünist olur. Böyle bir yüzeysellik tehlikelerin en büyüğüdür. Az bildiğimi bilirsem, daha çok öğrenmeye çalışırım; ama bir insan hem komünistim der, hem de hiçbir şeyi derinlemesine öğrenmeye gerek bulunmadığını söylerse, o asla bir komünist olamaz.

Eski okullar kapitalistlerin gereksindiği uşaklar yetiştirdi; eski okullar bilim adamlarını kapitalistlerin hoşuna giden şeyleri yazmak ve söylemek zorunda bırakan insanlara çevirdi. Bu yüzden eski okulları kaldırmalıyız. Ama onları kaldırmak, yıkmak zorunda oluşumuz, insanlığın biriktirdiği o insana gerekli her şeyi onlardan almamalıyız mı demektir? Kapitalizme gerekli olanla komünizme gerekli olanı ayırt etmemiz gerekmez mi demektir?

Burjuva toplumda, çoğunluğun istencine karşı uygulanmış eski talim çavuşu yöntemlerinin yerine milyonlarca ve yüz milyonlarca insanın –bölük-pörçük ve koskoca bir ülkenin toprakları üzerinde dağılmış insanların– istençlerini bir tek, yokluğunda yenilginin kaçınılmaz olduğu bir tek istence dönüştürmek için, eski topluma duyulan hıncı, güçlerini bu savaşım uğruna birleştirip örgütleme azim, yetenek ve hazırlığı ile birleştiren işçilerin ve köylülerin sınıf-bilinçli disiplinini koyuyoruz. İşçilerin ve köylülerin bu dayanışması olma-

dan, bu bilinçli disiplin olmadan, davamız umutsuz bir dava olurdu. Bu olmaksızın, tüm dünyanın kapitalistlerini ve toprak sahiplerini yenemeyiz. Böyle bir temel üzerinde yeni, komünist bir toplum kurmak şöyle dursun, temeli bile sağlamlaştıramayız. Bunun gibi, eski okulları kınarken, eski okullara karşı kesinlikle haklı ve gerekli bir düşmanlık beslerken ve onları ortadan kaldırmaya hazır oluşu övgüyle karşılarken, eski öğretim sisteminin, eski ezbercilik ve kafaları tıkabasa doldurma yöntemlerinin yerine insani bilgi birikiminin tümünü elde etme ve onu komünizmin ezbere öğrenilecek bir şey olmayacağı, tersine üzerinde kendinizin düşündüğü bir şey ve bugünkü eğitim açısından kaçınılmaz sonuçlar verecek bir şey olacağı tarzda edinme yeteneğini geçirmeliyiz.

İşte amaçtan, yani komünizmi öğrenmekten söz ederken, belli başlı görevleri bu biçimde ortaya koymamız gerekir.

Bunu size açıklamak ve nasıl öğrenmemiz gerektiği problemine yaklaşımı göstermek için pratik bir örnek vereceğim: Hepiniz biliyorsunuz ki askeri problemlerin, cumhuriyeti savunma problemlerinin ardından şimdi ekonomik görevlerle karşı karşıya geldik. Bildiğimiz gibi, biz endüstriyi ve tarımı canlandırmadıkça, üstelik eski yolu izlemeden canlandırmadıkça, komünist toplum kurulamaz. Bunlar modern bir temel üzerinde, bilimin son sözüne uygun olarak yeniden kurulmalıdır. Biliyorsunuz ki, bu temel elektriktir ve ancak tüm ülkenin, bütün endüstri ve tarım dallarının elektriklendirilmesinden sonra, ancak siz bu amaca ulaştıktan sonra, eski kuşağın kuramayacağı komünist toplumu kendiniz için kurabileceksiniz. Tüm ülkeyi ekonomik olarak canlandırma, gerek tarımı, gerek endüstriyi modern bilime ve teknolojiye, elektriğe dayandırılmış modern teknik yollarla yeniden örgütleme ve onarma göreviyle karşı karşıyasınız. Pek iyi anlayacağınız gibi, okuma yazma bilmeyen insanlar elektriklendirmenin üstesinden gelemez ve yalnızca okur yazar olmak da buna yetmez. Elektriğin ne olduğunu anlamak yetmez; gereksenen, endüstride ve tarımda, endüstri ve tarımın çeşitli dallarında elektriğin teknik bakımdan nasıl uygulanacağını bilmektir. Bunu önce kendimiz öğrenmek, sonra da bütün çalışan insanların yetişen kuşağına

öğretmek zorundayız. Bu, sınıf-bilinçli her komünistin, kendisini komünist sayan ve Genç Komünist Birliğine katılmakla kendisini komünizmi kurmada partiye ve komünist bir toplum yaratmada daha genç tüm kuşağa yardım etmeye adadığını açıkça anlayan her genç kişinin karşısındaki görevdir. O anlamalıdır ki, bu toplum ancak modern eğitim temeli üzerinde yaratılabilir, ve bu eğitim edinilmedikçe komünizm olmayacak bir duadan öteye gitmeyecektir.

Daha yaşlı kuşağın görevi burjuvaziyi alaşağı etmekti. O zamanın başlıca görevi burjuvaziyi eleştirmek, yığınlar arasında burjuvaziye karşı kin uyandırmak, sınıf bilincini ve yığınların güçlerini birleştirme yeteneğini geliştirmekti. Yeni kuşak çok daha karmaşık bir görevle karşı karşıyadır. Ödeviniz, kapitalistlerce kışkırtılan bir saldırıya karşı işçilerin ve köylülerin iktidarını desteklemek için bütün güçlerinizi bir araya getirmekten ibaret değildir. Kuşkusuz, bunu yapmalısınız; bu, iyice anladığınız ve bir komünistin açıklıkla gördüğü bir şeydir. Ama bu yeterli değildir. Siz komünist bir toplum kuracaksınız. Birçok bakımdan işin yarısı başarılmıştır. Eski düzen tam hak ettiği gibi yıkılmış, tam hakettiği gibi bir harabeye çevrilmiştir. Zemin temizlenmiştir ve bu zemin üzerinde genç komünist kuşak, komünist bir toplum kurmalıdır. Siz, bir inşa göreviyle yüz yüzesiniz ve ancak tüm modern bilgiyi özümseyerek, ancak komünizmi kalıplaşmış ve ezberlenmiş formüllerden, öğütlerden, reçetelerden, buyruklardan ve programlardan çıkarıp şimdiki işinizle birleştirerek o yaşayan gerçekliğe dönüştürebilirseniz ve ancak komünizmi tüm pratik çalışmanızın bir kılavuzu yapabilirseniz, bu görevi başarabilirsiniz.

Daha genç kuşakları yetiştirirken, eğitirken ve harekete geçirirken başarmaya çalışmanız gereken görev budur. Saflarında her genç kadın ve erkeğin bulunması gereken komünist bir toplumun milyonlarca kurucusu arasında siz en başta olmalısınız. Komünizmi kurma çalışmasında genç işçiler ve köylüler yığınını gönüllü olarak seferber etmedikçe komünist bir toplum kuramazsınız.

Bu, doğal olarak beni, komünizmi nasıl öğretmemiz gerekir, yöntemlerimizin belirleyici özellikleri neler olmalıdır sorusuna getiriyor.

Burada ilkin komünist etik (ethics, ahlakbilim) sorununa değineceğim.

Kendinizi bir komünist olmak için yetiştirmelisiniz. Gençlik Birliğinin görevi, pratik çalışmasını hem kendi üyelerini hem de ona önder gözüyle bakanları, öğrenerek, örgütleyerek, birleştirerek ve savaşarak eğitecek bir biçimde düzenlemektir; komünistleri eğitmektir. Bugünün gençliğini yetiştirme, eğitme ve öğretmenin tüm amacı, onları komünist etikle yoğurmaktır.

Peki, komünist etik diye bir şey var mı? Komünist ahlaklılık diye bir şey var mı? Kuşkusuz, var. Bizim kendi etiğimiz olmadığı sık sık öne sürülür; burjuvazi biz komünistleri sık sık bütün ahlaklılığı reddetmekle suçlar. Bu, bir konuyu karıştırma, işçilerin ve köylülerin gözlerine toz atma yöntemidir.

Hangi anlamda etiği ve ahlaklılığı reddediyoruz?

Etiği tanrının buyruklarına dayandıran burjuvazinin ona verdiği anlamda. Bu noktada biz, elbette, tanrıya inanmadığımızı söylüyoruz ve çok iyi biliyoruz ki, rahipler, toprak sahipleri ve burjuvazi, sömürücüler olarak kendi çıkarlarını geliştirmek için tanrının adına sığınmışlardır. Ya da etiği, ahlaklılığın buyruklarına, tanrının buyruklarına dayandırmak yerine, her zaman tanrının buyruklarıyla aynı kapıya çıkan idealist ya da yarı-idealist ibarelere dayandırmışlardır.

Biz, insan dışı ve sınıf dışı kavramlara dayalı her ahlaklılığı reddediyoruz. Diyoruz ki, bu, toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin çıkarma işçilerin ve köylülerin yanıltılması, aldatılması, aptallaştırılmasıdır.

Diyoruz ki, bizim ahlaklılığımız tamamıyla proletaryanın sınıf savaşımı çıkarlarının buyruğundadır. Bizim ahlaklılığımız, proletaryanın sınıf savaşımı çıkarlarından kaynaklanır.

Eski toplum, bütün işçilerin ve köylülerin toprak sahipleri ve kapitalistler tarafından ezilmesine dayanıyordu. Buna tümüyle son vermemiz ve onları devirmemiz gerekiyordu, ama bunu yapmak için birlik yaratmak zorundaydık. Bu, tanrının yaratamayacağı bir şeydir.

Bu birlik, ancak fabrikalar tarafından, ancak yetiştirilmiş ve uzun uykusundan uyandırılmış bir proletarya tarafından gerçekleştirilebilirdi. Ancak bu sınıf oluştuktan sonradır ki, bizi bugünkü sonuca –dünyanın en zayıf ülkelerinden birinde ve üç yıldır tüm dünya burjuvazisinin saldırılarını püskürtmekte olan proleter devrimin zaferine– ulaştıran bir yığın hareketi doğmuştur. Proleter devrim şimdi tüm dünyada nasıl gelişiyor, görebiliyoruz. Deneyime dayanarak, şimdi diyoruz ki, bölükpörçük ve dağınık köylülüğün izlemekte olduğu ve sömürücülerin bütün saldırılarına karşı koymuş bulunan birleşik gücü ancak proletarya yaratabilirdi. Çalışan yığınların birleşmesine, saflarını sıklaştırmasına ve komünist bir toplumun kesinlikle savunulmasına, kesinlikle sağlamlaştırılmasına ve kesinlikle kurulmasına ancak bu sınıf yardım edebilir.

Bundan ötürü diyoruz ki, bizim için, insan toplumu dışında kalan bir ahlaklılık gibi bir şey yoktur; bu bir aldatmacadır. Bizim için ahlaklılık, proletaryanın sınıf savaşımı çıkarlarının buyruğundadır.

Bu sınıf savaşımı neyi içerir? Çarı devirmeyi, kapitalistleri devirmeyi ve kapitalist sınıfı ortadan kaldırmayı içerir.

Genelde sınıflar nelerdir? Sınıflar, bir toplum kesiminin başka bir toplum kesiminin emeğini kendisine maletmesine olanak verir. Toplumun bir kesimi tüm toprağı kendisine malediyorsa, bir toprak sahipleri sınıfı ve bir köylü sınıfı vardır. Toplumun bir kesimi fabrikalara, pay senetlerine ve sermayeye sahipken başka bir kesimi bu fabrikalarda çalışıyorsa, bir kapitalist sınıf ve proleter sınıf vardır.

Çarı kovmak güç değildi –yalnızca birkaç gün gerektirdi. Toprak sahiplerini kovmak çok güç değildi –birkaç ay içinde gerçekleştirildi. Kapitalistleri kovmak da güç değildi. Ama sınıfları ortadan kaldırmak, bunlarla karşılaştırılamayacak ölçüde güçtür; hâlâ işçiler ve köylüler arasındaki ayrım sürmektedir. Kendi toprak parçasına yerleştirilmiş köylü, fazla tahılını, yani, kendisi ve hayvanları için gereksindiğinden fazla olan tahılı kendisine maleder ve öbür insanlar ekmeksiz kalırsa, o zaman o köylü bir sömürücü olur. Elinde ne kadar çok tahıl tutarsa, bunu o kadar kârlı bulur; öbür insanlara gelince, onlar açlıktan ölsünler; "açlıktan ne kadar çok ölürlerse, bu tahılı o kadar pahalı satabili-

rim." Herkes, bir tek ortak plana göre, ortak toprakta, ortak fabrikalarda ve ortak bir sisteme uygun olarak çalışmalıdır. Buna erişmek kolay mı? Görüyorsunuz ki çarı, toprak sahiplerini ve kapitalistleri kovmak kadar kolay değil bu. Gerekli olan şey köylülüğün bir kesimini proletaryanın yeniden eğitmesidir; öbür insanların yoksulluğundan ve sıkıntısından kâr sağlayan o zengin köylülerin direncini kırmak için, çalışan köylülerin desteğini kazanmak gerekir. Bundan dolayı, proleter savaşımın görevi, çarı devirmemizden, toprak sahiplerini ve kapitalistleri kovmamızdan sonra tümüyle bitmiş olmuyor. Bunu tamamlamak, proletarya diktatörlüğü dediğimiz sistemin görevidir.

Sınıf savaşımı sürüyor; yalnızca biçim değiştirmiştir. Şimdiki sınıf savaşımı, eski sömürücülerin geri gelmesini önlemek, dağınık ve aydınlatılmamış köylü yığınlarını bir tek birlik içinde birleştirmeyi amaçlayan proletaryanın sınıf savaşımıdır. Sınıf savaşımı sürüyor ve görevimiz bütün çıkarları bu savaşıma bağımlı kılmaktır. Komünist ahlaklılığımız da bu göreve bağımlıdır. Şöyle diyoruz: Ahlaklılık, eski sömürücü toplumu yıkmaya ve yeni, komünist bir toplum kurmakta olan proletaryanın çevresinde bütün çalışan insanları birleştirmeye yarayan bir şeydir.

Komünist ahlaklılık, bu savaşıma yardım eden ve çalışan insanları tüm sömürüye ve tüm küçük özel mülkiyete karşı birleştiren ahlaklılıktır; çünkü küçük mülkiyet, tüm toplumun emeğiyle yaratılmış olanı bir tek kişinin eline verir. Ülkemizde toprak ortak mülktür.

Ama bu ortak mülkten bir parça alıp orada gereksindiğimin iki katı tahıl yetiştirdiğimi ve artan tahıldan çok para kazandığımı varsayınız. Açlık çeken ne kadar çok insan varsa, o kadar çok para ödeyeceklerini kanıtladığımı varsayınız. O zaman bir komünist gibi davranmış olur muydum? Hayır, bir sömürücü, bir mülk sahibi gibi davranmış olurdum. Buna karşı savaşılmalıdır. Sürmesine izin verilirse, önceki devrimlerde birçok kez olduğu gibi, kapitalistlerin iktidarı, burjuvazinin iktidarı geri dönecektir. Kapitalistlerin ve burjuvazinin iktidarının geri gelmesini önlemek için vurgunculuğa izin vermemeliyiz; bireylerin, öbür insanların zararına olarak kendilerini

zenginleştirmelerine izin vermemeliyiz; çalışan halk, proletarya ile birleşip komünist bir toplum kurmalıdır. Birliğin ve komünist gençlik örgütünün ana görevinin başlıca belirleyici özelliği budur.

Eski toplum şu ilkeye dayanıyordu: Soy ya da soyul; başkaları için çalış ya da başkalarını kendin için çalıştır; bir köle sahibi ya da bir köle ol. Doğal olarak, böyle bir toplumda yetiştirilen insanlar, denebilir ki, analarının sütüyle birlikte, şu ruhsal durumu, şu alışkanlığı, şu anlayışı da sindirirler: Ya bir köle sahibisiniz ya da bir köle, ya da bir küçük mülk sahibi, küçük hizmetli, bir küçük memur, ya da bir aydın -kısacası, başkalarına hiç aldırmayan, yalnızca kendini düşünen bir insan.

Ben bu toprak parçasını işliyorsam başkalarına aldırmam; başkaları açlıktan ölüyorsa, ne âlâ, tahılımı daha pahalıya satarım. Bir doktor, mühendis, öğretmen ya da yazıcı olarak bir uğraşım varsa, başkalarına hiç aldırmam. İktidarlara dalkavukluk edip hoşlarına gidersem, işimi koruyabilirim, belki de yaşamda yükselip günün birinde bir burjuva bile olabilirim. Bir komünistin böyle bir ruhsal durumu ve böyle duyguları olamaz. Ne zaman ki, işçiler ve köylüler kendi öz çabalarıyla kendilerini savunma ve yeni bir toplum yaratma gücünü gösterdiler -bu, yeni ve komünist bir eğitimin, sömürücülere karşı savaşımdaki eğitimin, yalnız kendi çıkarlarını düşünenlere ve küçük mülk sahiplerine karşı, ben kendi çıkarıma bakarım, başka hiçbir şeye aldırmam diyen o ruhsal duruma ve alışkanlıklara karşı proletarya ile birleşmedeki eğitimin başlangıcı oldu.

İşte, genç ve yükselen kuşak komünizmi nasıl öğrenmelidir, sorusuna verilecek yanıt budur.

Bu kuşak, komünizmi, ancak çalışmasındaki, öğrenim ve eğitimindeki her adımı, proleterlerin ve çalışan halkın eski sömürücüler toplumuna karşı verdikleri sürekli savaşımla birleştirerek öğrenebilir. Bize ahlaklılıktan söz edildiğinde, şöyle deriz: Komünistler için tek ahlaklılık işte bu sağlam, kenetlenmiş disiplinde ve sömürücülere karşı yürütülen bilinçli yığın savaşımındadır. Biz, öncesiz ve sonrasız bir ahlaklılığa inanmayız ve ahlaklılık üzerine anlatılan bütün masalların birer aldatmaca olduğunu sergileriz. Ahlaklılık, daha yüksek bir

düzeye erişmesi ve kendisini emek sömürüsünden kurtarması için insan toplumuna yardım amacına hizmet eder.

Bunu başarmak için, burjuvaziye karşı disiplinli ve amansız bir savaşımın ortasında politik olgunluğa erişmeye başlayan o genç insanlar kuşağına gereksinim vardır. O kuşak, bu savaşım içinde gerçek komünistler olarak yetişiyor. O kuşak bu savaşımın buyruğunda olmalı ve çalışmalarındaki, eğitim ve yetişimindeki her adımı bu savaşımla birleştirmelidir. Komünist gençliğin eğitimi, onlara yalnızca tatlı dilli konuşmalar yapmak ve ahlak kuralları vermek değildir. Eğitimin içeriği bu değildir. İnsanlar, toprak sahiplerinin ve kapitalistlerin boyunduruğu altında analarının ve babalarının nasıl yaşadıklarını kavradıkça, sömürücülere karşı savaşıma başlayanların katlandıkları acıları kendileri de tattıkça, kazanmaları korumak için nice kurbanlar verildiğini gördükçe, toprak sahipleri ile kapitalistlerin ne amansız düşmanlar olduklarını gördükçe komünist olmayı öğreniyorlar. Komünist ahlaklılık, komünizmin sağlamlaştırılması ve tamamlanması uğruna yürütülen savaşıma dayanır. Komünist yetiştirim, eğitim ve öğretimin temeli de budur. İşte, Komünizm nasıl öğrenilmelidir sorusunun yanıtı budur.

Biz yalnızca dersliklerle sınırlı, yaşam coşkusundan koparılmış öğretim, eğitim ve yetiştirime inanmayız. İşçiler ve köylüler, toprak sahipleri ve kapitalistler tarafından ezildikleri sürece, okullar toprak sahipleri ve kapitalistler tarafından denetlendikleri sürece, genç kuşak kör ve bilgisiz kalacaktır. Okullarımız gençliğe bilginin temellerini, komünist görüşleri özgürce geliştirme yeteneğini kazandırmalıdır; gençleri eğitmelidir. Onlar, okulda, sömürücülerden kurtulma savaşımına katılanlar olmayı öğrenmelidirler. Genç Komünist Birliği, ancak öğretim, yetiştirim ve eğitimindeki her adımı, sömürücülere karşı bütün çalışan halkın ortak savaşımına katılmakla birleştirdiği zaman, genç komünist kuşağın Birliği adını hak edecektir. Çok iyi bildiğiniz gibi, Rusya biricik işçiler cumhuriyeti olarak kaldıkça ve bütün öteki ülkelerde eski, burjuva sistem sürüp gittikçe, biz onlardan daha zayıf olacağız ve sürekli olarak onların yeni bir saldırısı ile tehdit edileceğiz; ve ancak sağlamca birleşik olmayı öğrenirsek ileri-

deki savaşımı kazanabilir ve -güçlenerek- gerçekten yenilmez duruma gelebiliriz. Böylece, komünist olmak demek, bütün genç kuşağı örgütleyip birleştirmek ve bu savaşımda bir yetiştirim ve disiplin örneği vermek demektir. İşte bunu başardığınız zaman, komünist toplum yapısını kurmaya girişebilir ve onu tamamlayabilirsiniz.

Bunu size açıklamak için bir örnek aktaracağım: Kendimize komünist diyoruz. Komünist ne demektir? Komünist Latince bir sözcüktür. Communls -ortak- sözcüğünün Latincesidir. Komünist toplum, her şeye -toprağa, fabrikalara- ortaklaşa sahip olunduğu ve halkın ortaklaşa çalıştığı bir toplumdur. Komünizm budur.

Her kişi kendi toprak parçasında kendi başına çalışırsa, ortaklaşa çalışmak olanaklı mıdır? Ortaklaşa çalışma bir çırpıda gerçekleştirilemez. Bu olanaksızdır. Ortaklaşa çalışma gökten zembille inmez. Çalışıp didinmekle ve acılar pahasına elde edilir; savaşılarak yaratılır. Eski kitaplar burada işe yaramaz; onlara hiç kimse inanmayacaktır. Kişinin kendi yaşam deneyimi gerekir. Kolçak ve Denikin Sibirya'dan ve Güney'den ilerlerken, köylüler onlardan yanaydılar, Bolşevikleri tahıla narh koydukları için sevmiyorlardı. Ama Sibirya'daki ve Ukrayna'daki köylüler ne zaman ki Kolçak ve Denikin yönetimini yaşayarak gördüler, işte o zaman bir tek seçenekleri olduğunu anladılar: Ya onları hemen toprak sahiplerinin buyruğu altında köleliğe terk edecek olan kapitalistlere gidecekler, ya da, sözün doğrusu, onlara çeşmelerinden süt ve bal akan bir ülke vaat etmeyen, tersine çetin bir savaşımda demir disiplin ve dayanıklılık isteyen, ama onları kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin köleleştirmesinden kurtaracak olan işçileri izleyeceklerdi. Cahil köylüler bile kendi deneyimleriyle bunu görüp anladıktan sonra, çetin bir okuldan geçmiş bilinçli komünizm yandaşları oldular. İşte Genç Komünist Birliğinin bütün etkinliklerinin temelini bu tür deneyimler oluşturmalıdır.

Ne öğrenmeliyiz, eski okullardan ve eski bilimden ne almalıyız sorularını yanıtladım. Şimdi de bunun nasıl öğrenileceği sorusunu yanıtlamaya çalışacağım. Yanıt: Ancak okulların etkinliklerindeki her adımı, yetiştirim, eğitim ve öğretimdeki her adımı, tüm çalışan halkın sömürücülere karşı savaşımıyla ayrılmaz biçimde birleştirmektir.

Bu komünizm eğitiminin nasıl yapılması gerektiğini göstermek için, bazı gençlik örgütlerinin çalışmalarından edinilmiş birkaç örnek aktaracağım. Herkes okuma yazma bilmezliği ortadan kaldırmaktan söz ediyor. Biliyorsunuz ki, okuma yazma bilmeyen bir ülkede komünist bir toplum kurulamaz. Sovyet hükümetinin bir buyruk yayınlaması ya da partinin belirli bir slogan ortaya atması ya da bu göreve belirli sayıda en iyi işçileri atamak yetmez. Genç kuşak bu görevi kendisi üstlenmelidir. Komünizm, Gençlik Birliği üyesi genç kadın ve erkeklerin şöyle demeleri anlamına gelir: Bu, bizim işimizdir; okuma yazma bilmezliğin kökünü kazımak için birleşip kırsal bölgelere gideceğiz; öyle ki, oralarda genç insanlar arasında okuma yazma bilmeyen kalmayacak. Yeni yetişen kuşağın kendini bu işe adamasını sağlamaya çalışıyoruz. Biliyorsunuz ki, bilgisiz ve okuma yazması olmayan bir Rusya'yı bir çırpıda okur yazar bir ülkeye dönüştüremeyiz. Ama Gençlik Birliği işe girişir, bütün genç insanlar herkesin çıkan için çalışırlarsa, Birlik 400.000 genç kadın ve erkek üyesiyle, gerçekten Genç Komünist Birlik adına hak kazanacaktır. Birliğin bir görevi de, yalnız kendisi bilgi edinmek değil, ama kendi çabalarıyla okuma yazma bilmezlikten kurtulma olanağı bulamayan o genç insanlara yardım etmektir. Gençlik Birliğinin üyesi olmak demek, insanın emek ve çabalarını ortak davaya adaması demektir. Komünist eğitimin anlamı budur. Genç kadınlar ve erkekler ancak böyle bir yolda çalışmakla gerçek komünistler olurlar. Ancak bu işte pratik sonuçlar elde ederlerse gerçek komünistler olurlar.

Örneğin, kent dolaylarındaki sebze bahçelerinde çalışmayı ele alalım. Bu çalışma gerçek bir görev değil midir? Evet, bu, Genç Komünist Birliğin görevlerinden biridir. Halk açlık çekiyor; fabrikalarda açlık var. Açlıktan kurtulmak için sebze bahçelerini geliştirmek gerekir. Ama çiftçilik hâlâ eski yöntemlerle sürdürülüyor. Onun için, sınıf-bilinçli daha çok eleman bu işle uğraşmalıdır; o zaman göreceksiniz ki, sebze bahçelerinin sayısı artacak, alanları genişleyecek ve daha iyi sonuçlar elde edilecektir. Genç Komünist Birlik bu çalışmada etkin bir yer almalıdır. Her Birlik ve Birliğin her bir dalı bunu bir görev saymalıdır.

Genç Komünist Birlik, her uğraşta yardım elini uzatarak, inisiyatif ve girişkenlik göstererek, yıldırım etkisinde bir güç olmalıdır. Birlik öyle bir örgüt olmalıdır ki, her işçiye, öğrettiklerini anlamasa da, öğrettiklerine hemen inanmasa da, pratik çalışma ve etkinlikleri ile, gerçekten doğru yolu gösteren insanlardan oluştuğunu görme olanağı verebilmelidir.

Genç Komünist Birlik bütün alanlarda çalışmasını bu yolla örgütlemeyi başaramazsa, eski burjuva yola geri dönüyor demektir. Çalışan halka, komünizm öğretileriyle belirlenen görevlerini başarmasına yardımcı olmak için eğitimimizi onların sömürücülere karşı savaşımıyla birleştirmeliyiz.

Birliğin üyeleri, artan her saatlerini, sebze bahçelerini geliştirme ya da bir fabrikadaki genç insanların eğitimini örgütleme gibi çalışmalarda harcamalıdır. Biz Rusya'yı yoksul ve bitkin bir ülke olmaktan çıkarıp zengin bir ülkeye dönüştürmek istiyoruz. Genç Komünist Birlik, okullarla, komünist kitap ve broşürler okumakla yetinmeyerek eğitim, öğretim ve yetiştirimini işçilerin ve köylülerin emeğiyle birleştirmelidir. Bir kimse ancak işçiler ve köylülerle birlikte el ele çalışarak gerçek bir komünist olabilir. Ve herkes anlamalıdır ki, Gençlik Birliğinin bütün üyeleri hem okur yazardırlar hem de nasıl çalışılması gerektiğini bilirler. Eski ıvır zıvır öğretme yöntemlerini okullardan atıp yerine bilinçli disiplini getirdiğimizi, bütün genç kadın ve erkeklerin subbotniklere[38] katıldıklarını ve halka yardım etmek için her kent dolayındaki çiftliği yararlı kıldıklarını herkes görüp anladığı zaman, insanlar emeğe artık eskiden baktıkları gözle bakmayacaklardır.

Köyde ve kentte, her yerde, halk sağlığı ya da besin dağıtımı gibi konularda –küçük bir örnek vereceğim– yardım örgütlemek Genç Komünist Birliğin görevidir. Eski, kapitalist toplumda bu nasıl yapılırdı? Herkes yalnız kendisi için çalışırdı, yaşlı ve hastalardan ya da ev işlerinden yalnızca kadınların sorumlu olmaları, bunun sonucu olarak, kadınların bir baskı ve kulluk durumunda bulunmaları ile hiç kimse ilgilenmezdi. Bunlarla uğraşmak kimin işidir? Bu, Gençlik Birliklerinin işidir; Birlikler demelidir ki: bütün bunları değiştireceğiz; ev ev dolaşıp temizlik ve sağlık kurallarına uyulmasına, besin dağıtı-

mına yardım edecek, tüm toplumun yararı için düzenli bir biçimde çalışacak genç insanlardan oluşan ekipler kuracağız.

Şimdi elli yaşında olanların kuşağı, komünist bir toplum görmeyi bekleyemez. Bu kuşak o günü görmeden göçmüş olacak. Ama şimdi on beşinde olanların kuşağı komünist toplumu görecek ve o toplumu kendisi kuracaktır. Bu kuşak bilmelidir ki, yaşamının tüm amacı komünist bir toplum kurmaktır. Eski toplumda, her aile ayrı olarak çalışırdı ve halk yığınlarını ezen toprak sahipleri ve kapitalistler dışında emeği hiç kimse örgütlemezdi. Ne kadar yorucu ve karmaşık olursa olsun tüm emeği öyle örgütlemeliyiz ki, her işçi ve köylü şöyle diyebilsin: Ben büyük özgür emek ordusunun bir parçasıyım, yaşamımı toprak sahipleri ve kapitalistler olmaksızın geliştirebilirim, komünist bir sistem kurulmasına yardım edebilirim. Genç Komünist Birlik, bütün genç insanlara bilinçli ve disiplinli emekle ilgi kurmayı küçük yaştan öğretmelidir. Böylece, şimdi karşımızda duran problemlerin çözüleceğine güvenli olabiliriz. Ülkemizin elektriklendirilmesi için, yoksul kalmış toprağımızın teknolojinin en son buluşlarından yararlanması için daha en azından on yıl gerekeceğini hesaba katmalıyız. Böylece de şimdi on beş yaşında olanların ve komünist bir toplumda on ya da yirmi yıl yaşayacak olanların kuşağı, bütün eğitsel görevlerini öyle bir biçimde yerine getirmelidirler ki, her gün, her köyde ve kentte, genç insanlar, ortaklaşa emeğin bazı problemlerinin pratik çözümleriyle uğraşabilsinler. Bu iş her köyde yapıldığı ölçüde, komünist rekabet geliştiği ölçüde, gençler ortaklaşa çalışma gücünde olduklarını kanıtladıkları ölçüde, komünist kuruluş hareketinin başarısı güvence altına alınmış olacaktır. Genç Komünist Birlik, ancak her adımınıza bu kuruluşun başarısı bakımından dikkat etmekle, ancak birleşik ve politik olarak bilinçli çalışan insanlar olmak için elinizden gelen her şeyi yapıp yapmadığınızı kendinize sormakla, yarım milyon üyesini bir tek emek ordusunda birleştirmeyi başaracak ve evrensel saygı kazanacaktır. (*Coşkun alkışlar*)

Pravda, Sayı 221, 222 ve 223
5, 6 ve 7 Ekim 1920

Collected Works, Vol. 31
s. 283-99

MİLİTAN MATERYALİZMİN ANLAMI ÜZERİNE

özet

... Komünistlerin yaptıkları en büyük ve en tehlikeli yanlışlıklardan biri (büyük bir devrimin başlangıcını başarıyla gerçekleştirmiş devrimcilerin genellikle yaptıkları gibi), bir devrimin yalnız devrimcilerle yapılabileceği düşüncesidir. Tersine, başarılı olmak için, temkinli bir devrimci çalışma şunu gerektirir: Devrimcilerin gerçekten yiğit ve ileri sınıfın yalnızca öncüsü rolünü oynamaya yetenekli oldukları düşüncesi iyi anlaşılmalı ve eyleme çevrilmelidir. Bir öncü, öncü olarak, görevini ancak önderlik ettiği halk yığınından soyutlanmamayı başardığı ve tüm yığına ileri doğru gerçekten önderlik ettiği zaman yerine getirmiş olur. Pek çok etkinlik alanlarında Komünist olmayanlarla bir anlaşma olmaksızın, başarıya ulaşacak hiçbir komünist kuruluş sorunu olamaz.

Bu, *Pod Znamenem Marksizma*[39] tarafından üstlenilen materyalizm ve Marksizm savunmasını da ilgilendirir.

İyi ki, Rusya'da başlıca ileri toplumsal düşünme eğilimlerinin sağlam bir materyalizm geleneği var. G.V. Plekhanov'dan başka, modern Narodniklerin (Halkçı Sosyalistler, Sosyalist Devrimciler, vb.) Avrupa biliminde "son söz" denen gelin teliyle büyülenmiş ve bu gelin telinin altında burjuvaziye, burjuva önyargılara ve burjuva gericiliğe bir tür kölelik bulunduğunu göremeyen, modaya uygun gerici felsefi öğretiler arayışında, önünde sık sık geriledikleri Çernişevskiy'i anmak yetecektir.

Her nasılsa, Rusya'da Komünist olmayan kamptan materyalistler hâlâ var –ve epey uzun bir zaman da olacak– ve sözde eğitilmiş toplum ile ilgili felsefi gericilik ve felsefi önyargılara karşı ortak savaşımda bütün tutarlı ve militan materyalizm yandaşlarını saflarımıza

kazanmak kesin görevimizdir. Yaşlı Dietzgen –başarısız olduğu kadar gösterişçi olan yazar oğluyla karıştırılmasın– gerçekte modern toplumdaki profesörlerin birçok durumda yalnızca "diplomalı clericalism dalkavukları" olduklarını söylerken, burjuva ülkelerde yaygın olup da o ülkeler bilim adamlarının ve politika yazarlarının saygısını kazanan felsefi eğilimler konusundaki temel Marksist görüşü doğru, uygun ve açık olarak dile getirmiştir.

Bütün öbür ülkelerdeki kardeşlerine benzeyen Rus aydınlarımız, kendilerini ileri saymaya pek düşkündürler, sorunu Dietzgen'in sözlerinde dile getirilen düşünceyle uzlaştırmaktan çekinirler. Ama bundan çekinmelerinin nedeni, gerçeğe doğrudan doğruya bakamayışlarıdır. Dietzgen'in incitici tanımlamasının kesinlikle doğru olduğunu anlamak için, modern eğitimden geçmiş insanların egemen burjuvaziye yönetimsel ve aynı zamanda genel ekonomik, toplumsal ve başka her çeşit bağımlılığını biraz düşünmek yeter. Burjuvazinin sınıf çıkarları ve sınıf konumu ile, bir yandan onun din biçimli bütün destekleri, öte yandan da moda olan felsefi eğilimlerin ideolojik içeriği arasındaki bağlantı konusunda bir fikir edinmek için, örneğin, radyumun bulunuşuyla bağlantılı olanlardan başlayıp şimdi Einstein'in eteklerine sıkıca tutunmaya çalışanlara kadar, Avrupa'da sık sık ortaya çıkan o modaya uygun felsefi eğilimlerin pek çok olduğunu yalnızca anımsamak yeter.

Yukarıda söylenenlerden anlaşılacaktır ki, bir militan materyalist organ olmaya girişen bir dergi, bütün modern "diplomalı clericalism dalkavukları"nı resmi bilim temsilcileri gibi ya da kendilerine "demokratik Sol ya da ideolojik olarak sosyalist" diyen bağımsız yazarlar gibi davranmalarına bakmaksızın, yılmadan sergilemek ve sorgulamak anlamında, önce militan bir organ olmalıdır.

Ondan sonra, böyle bir dergi militan bir tanrıtanımaz organ olmalıdır. Bu işle görevli bakanlıklarımız ya da hiç değilse devlet kurumlarımız var. Ama çalışma son derece coşkusuz ve yetersiz olarak sürdürülüyor ve görünüşte, bizim gerçekten Rus (hatta Sovyet) bürokratik alışkanlıklarımız yüzünden aksıyor. Dolayısıyla, bu devlet kurumlarının çalışmasına ek olarak ve o çalışmayı iyileştirip ona

canlılık kazandırmak için militan materyalizm propagandası yapmaya koyulan bir dergi, yorulmaz bir tanrıtanımaz propaganda ve yorulmaz bir tanrıtanımaz savaş sürdürmelidir. Bütün dillerde konuyla ilgili yazının titizlikle izlenmesi ve bu alanda az değerli bile olsa her şeyin çevrilmesi ya da hiç değilse yeniden gözden geçirilmesi gerekir.

Engels, uzun zaman önce, çağdışı olan proletarya önderlerine XVIII. yüzyıl sonlarının militan tanrıtanımaz yazınını halk arasında büyük çapta dağıtılmak üzere çevirmeyi salık vermiştir. Bunu şimdiye dek yapmadık; kusurluyuz (bu, devrimci bir çağda iktidarı ele geçirmenin, bu iktidarın nasıl kullanılacağını bilmekten çok daha kolay olduğunu gösteren sayısız kanıttan biridir). Coşkusuzluğumuz, uyuşukluğumuz ve yetersizliğimiz, bazen her türden "çalımlı" gerekçelerle, örneğin, XVIII. yüzyılın eski tanrıtanımaz yazınının modası geçmiş, bilime aykırı, bön, vb. olduğu gerekçeleriyle mazur gösteriliyor. Ya bir Marksizm bilgiçliği, ya da tümüyle yanlış bir Marksizm anlayışına bir perde hizmeti gören bu sahte-bilimsel sofistlikten daha kötü bir şey yoktur. Kuşkusuz, XVIII. yüzyıl devrimcilerinin tanrıtanımaz yazılarında bilime aykırı ve bön çok şey vardır. Ama, onları özetleyip insanlığın XVIII. yüzyılın sonundan beri dinlerle ilgili bilimsel eleştiride sağladığı ilerlemeyi gösteren, konuyla ilgili en son yapıtları da belirten kısa notlarla vb. donatmaktan bu kitapların yayımcılarını hiç kimse alıkoymaz. Tüm modern toplumun karanlığa, bilgisizliğe ve boş inançlara mahkûm ettiği milyonlarca insanın (özellikle köylülerin ve zanaatçıların) ancak hiç katışıksız Marksist bir eğitimden geçmekle kendilerini bu karanlıktan kurtarabileceklerini sanmak, bir Marksistin yapabileceği en büyük ve en acıklı bir yanlışlık olur. Bu yığınlar, onlarda merak uyandırmak, onları dinsel uyuşukluklarından sıyırmak, onları çok çeşitli bakımlardan ve çok çeşitli yöntemlerle canlandırmak vb. için, bol tanrıtanımaz propaganda gereçleri ile beslenmeli, yaşamın çok çeşitli alanlarından olgularla tanıştırılmalı, onlara olanaklı her yoldan yaklaşılmalıdır.

Eski XVIII. yüzyıl tanrıtanımazlarının keskin, yaşam dolu ve yetenekli yazıları, egemen clericalism'e zekice ve açık saldırılardır ve halkı dinsel uyuşukluğundan sıyırmak için, ustaca seçilmiş olgular-

la gereğince desteklenmemiş ve yazınımızda yaygın olan ve (gerçeği gizlemeye gerek yok) Marksizmi sık sık çarpıtan, kaba ve kuru Marksizm yorumlarından bin kat daha uygun olduklarını çoğu zaman kanıtlayacak niteliktedirler. Marx ve Engels'in bütün büyük yapıtlarının çevirileri elimizde var. Eski tanrıtanımazlık ve eski materyalizm Marx ve Engels'in sundukları düzeltmelerle bütünlenmemiş olarak kalır diye korkmanın kesinlikle hiçbir gerekçesi yok. En önemli şey –sözde Marksist olan, ama gerçekte Marksizmi kötürümleştiren o komünistlerimizin sık sık gözden kaçırdıkları da budur– daha gelişmemiş yığınlarda dinsel sorunlar karşısında akıllı bir tutumun ve dinler üzerine akıllı bir eleştiriciliğin nasıl uyandırılacağını bilmektir.

Öte yandan, modern bilimsel din eleştiricilerine bir göz atınız. O eğitilmiş burjuva yazarlar, hemen her zaman, dinsel boş inançlarla ilgili kendi çürütmelerini, kendilerini burjuvazinin ideolojik köleleri olarak, "diplomalı clericalism dalkavukları" olarak sergileyiveren kanıtlarla "doldururlar".

İki örnek: Profesör R.Y. Wipper, 1918'de *Vozniknovenie Khristianstva* (Hıristiyanlığın Kökeni) adlı küçük bir kitap yayımladı (Faros Yayınevi, Moskova). Modern bilimin başlıca sonuçları üzerine açıklamalarında yazar, yalnızca politik bir örgüt olarak kilisenin silahları olan boş inançlara ve aldatıcılığa karşı savaşmaktan sakınmakla ve yalnızca bu sorunlardan kaçınmakla kalmıyor, ama düpedüz gülünç ve en gerici savı, kendisinin her iki "uç"un –idealist ile materyalistin– üstünde olduğunu ileri sürüyor. Bu, tüm dünyada çalışan halktan sızdırılmış kârlardan yüz milyonlarca rubleyi dinin desteğine veren egemen burjuvaziye dalkavukluk etmektir.

Ünlü Alman bilim adamı Arthur Drews, Die Christusmythe (İsa Miti) adlı kitabında, dinsel boş inançları ve öyküleri çürütmek ve İsa'nın hiçbir zaman var olmadığını göstermekle birlikte, kitabın sonunda dinden yana, ama yenileştirilmiş, arıtılmış ve daha aldatıcı bir dinden, "her gün kabaran natüralist taşkın"a karşı koyabilecek bir dinden yana çıkıyor (dördüncü Almanca basım, 1910, s. 238). Burada, eski ve çürümüş dinsel boş inançların yerine, yeni, daha saldırgan

ve kötücül boş inançları geçirmek için sömürenlere yardım eden, sözünü sakınmaz ve önemli bir gerici karşısındayız.

Bu, Drews'in dilimize çevrilmesi gerekmez demek değildir. Bu demektir ki, burjuvazinin ilerici kesimiyle belirli bir ölçüde anlaşmaya varılırken, o kesim gericilik suçu işlediğinde, komünistlerin ve tutarlı materyalistlerin onu yılmadan sergilemeleri gerekir. Bu demektir ki, burjuvazinin XVIII. yüzyıl, yani, devrimci olduğu dönem temsilcileriyle bir anlaşmadan sakınmak, Marksizme ve materyalizme ihanet etmek olur; çünkü Drewslerle şu ya da bu biçimde ve şu ya da bu ölçüde bir anlaşma, egemen dinsel karanlıkçılara karşı savaşımımız için önemlidir.

Bir militan materyalizm organı olmaya koyulan *Pod Znamenem Marksizma*, sayfalarının çoğunu, tanrıtanımaz propagandaya, konuyla ilgili yazının yeniden gözden geçirilmesine ve bu alandaki yönetimsel çalışmamızın çok büyük kusurlarını düzeltmeye ayırması gerekir. Modern burjuvazinin sınıf çıkarları ve sınıf örgütleri ile dinsel kuramların örgütleri ve dinsel propagandanın nasıl birbirine bağlantılı olduğunu somut birçok olgu ve karşılaştırmalarla gösteren kitap ve broşürlerden yararlanmak özellikle önemlidir.

Din ile sermaye arasındaki resmi, politik bağlantının kendisini daha az gösterdiği Amerika Birleşik Devletleri'yle ilgili bütün gereçler, son derece önemlidir. Ama, öte yandan, sözde "modern demokrasi"nin (Menşeviklerin, Sosyalist-Devrimcilerin, bazı bakımlardan da anarşistlerin, vb. saçmalık derecesinde taptıkları o demokrasinin) burjuvazinin yararına olanları vaaz etme, yani, en gerici düşünceler, din, karanlıkçılık, sömürücülerin savunusu, vb. vaaz etme özgürlüğünden başka bir şey olmadığı, bizim için daha da anlaşılır hale geliyor.

Militan materyalist bir organ olmaya koyulan bir dergiden, belirli herhangi bir yapıtın hangi okur çevresi için ve hangi bakımdan uygun olabileceğini gösterip ülkemizde hangi yazının yayımlandığını (yalnız iyi çeviriler göz önünde tutulmak gerekir, ki onlar da çok değildir), ve hangisinin yayımlanmakta olduğunu belirterek okuyan halkımıza tanrıtanımaz yazınla ilgili eleştiriler ve tanıtmalar sunacağı umulmak istenir.

Komünist Parti üyesi olmayan tutarlı materyalistlerle anlaşmanın yanısıra, militan materyalizmin yapması gereken, daha az önemli olmayan, belki daha da önemli olan iş, materyalizme eğilim gösteren ve onu sözde "eğitilmiş toplum"da egemen olan idealizme ve kuşkuculuğa karşı savunmaktan ve vaaz etmekten korkmayan o modern doğal bilimcilerle bir anlaşmadır.

A. Timiryazev'in Einstein'ın ilişkinlik teorisi üzerine *Pod Znamenem Marksizma*'nın 1. ve 2. sayısında yayımlanan makalesi, derginin bu ikinci anlaşmada da başarılı olacağı umudunu veriyor. Buna büyük özen gösterilmelidir. Modern doğal bilimin göstermekte olduğu çarpıcı yükselmenin, sık sık gerici felsefi okullar ve okulcuklar, eğilimler ve eğilimcikler doğmasına yol açtığı anımsanmalıdır. Bu yüzden, doğal bilimdeki son devrimin ortaya çıkardığı problemler izlenmeden ve felsefi bir derginin çalışmasına doğal bilimcilerin gönüllü katılımı sağlanmadan militan materyalizm ne militan olabilir ne de materyalizm. Timiryazev, derginin birinci sayısında, kendisine göre, materyalist temellere etkin herhangi bir saldırıda bulunmayan Einstein'ın teorisine bütün ülkelerden pek çok burjuva aydının şimdiden sahip çıktığını belirtmek zorunda kalıyor; bunun yalnız Einstein için değil, XIX. yüzyılın sonundan beri büyük doğal bilim reformcularının, çoğunluğu için değilse bile, birçoğu için de geçerli olduğunu belirtmek gerekir.

Bu görüngüye karşı tutumumuzun politik bakımdan bilinçli bir tutum olması için, burjuva düşünlerin saldırısına ve burjuva dünya görüşünün restorasyonuna karşı savaşımda hiçbir doğal bilimin ve hiçbir materyalizmin sağlam felsefi tabana dayanmadan tutunamayacağı anlaşılmalıdır. Doğal bilimci bu savaşımda direnmek ve onu zaferli bir sona erdirmek için, modern bir materyalist, Marx'm gösterdiği materyalizmin bilinçli bir yandaşı olmalıdır, yani bir diyalektik materyalist olmalıdır. Bu görevi başarmak için *Pod Znamenem Marksizma* yazarları, Hegel diyalektiğinin materyalist bir görüş noktasından sistemli bir incelemesini, yani Marx'ın pratik olarak *Kapital*'inde tarihsel ve politik yapıtlarında uyguladığı diyalektiğin sistemli bir incelemesini planlamalıdırlar. Marx o diyalektiği öylesine başarılı uygulamıştır ki, şimdi Doğuda (Japonya, Hindistan ve Çin)

–yani, dünya nüfusunun büyük kesimini oluşturan, tarihsel edilginlikleri ve tarihsel uyuşuklukları ile ileri birçok Avrupalı ülkenin durgunluğunu ve çürümesini şimdiye dek koşullamış olan yüz milyonlarca insan– yeni halkların ve yeni sınıfların yaşama uyanışının her günü, Marksizmin yeni bir doğrulanması olarak iş görmektedir.

Kuşkusuz, Hegel diyalektiğiyle ilgili bu inceleme, bu yorum, bu propaganda son derece güçtür ve bu yöndeki ilk denemelerde doğal olarak yanılgılar bulunacaktır. Ne var ki, asla hiçbir şey yapmayan kişi, asla yanlış yapmaz. Marx'ın materyalist tarzda kavranmış Hegel diyalektiğini uygulama yöntemini kendimize temel alarak, bu diyalektiği her bakımdan işleyebiliriz, dergide Hegel'in başlıca yapıtlarından seçilmiş parçalar basabiliriz, onları materyalist tarzda açıklayabilir ve Marx'ın diyalektiği uygulama yönteminden alınmış örneklerle olduğu gibi, ekonomik ve politik ilişkilerde yakın tarihin, özellikle modern emperyalist savaşın ve devrimin olağanüstü çoklukta verdiği diyalektik örneklerle de yorumlayabiliriz ve bunları yapmalıyız. Bence, *Pod Znamenem Marksizma*'nın yayımcı ve yazarları, bir tür "Hegel Diyalektiğinin Materyalist Dostları Derneği" olmalıdır. Modern doğal bilimciler (araştırmayı bilirlerse, biz de onlara yardım etmeyi öğrenirsek), doğal bilimdeki devrimle ortaya çıkan ve aydın burjuva moda düşkünlerini gericiliğe "iten" felsefi bir dizi problemin yanıtlarını, materyalist tarzda yorumlanmış Hegel diyalektiğinde bulacaklardır.

Böyle bir görevi üstlenip sistematik olarak yerine getirmedikçe, materyalizm, militan materyalizm olamaz. Şçedrin'in bir deyimiyle, savaşmış olan kadar savaşçı olunamaz. Bu yapılmaksızın, seçkin doğal bilimciler, şimdiye dek sık sık olduğu gibi, felsefi tümdengelimlerinde ve genellemelerinde desteksiz kalacaklardır. Çünkü doğal bilim bütün alanlarda öyle çabuk ilerliyor ve öyle büyük devrimci karışıklık geçiriyor ki, belki de felsefi tümdengelimleri başaramıyor.

Sözü bitirirken, felsefeyle ilgisi olmayan, ama. *Pod Znamenem Marksizma*'nın da üzerinde durmak istediği toplumsal sorunları bir bakıma ilgilendiren bir örnek alıntılayacağım.

Bu, modern sahte-bilimin en kaba ve en rezil gerici görüşler için gerçekten bir araç hizmeti görmesine bir örnektir.

Geçenlerde, bana, Rus Teknik Derneğinin 11. Bölümünce yayımlanan *Ekonomist*'in 1. sayısından (1922) bir nüsha gönderildi. Bu dergiyi bana gönderen genç Komünist, dergideki görüşleri büyük ölçüde paylaştığını, düşünmeden, dile getiriyordu (belki de dergiyi okumaya zaman bulamamıştı). Gerçeklikte, dergi –nereye dek bile bile ve isteyerek öyle bilmiyorum– modern feodalistlerin doğal olarak bilim, demokrasi, vb. kılığına bürünmüş bir organıdır.

Güvenilir bir Bay P. A. Sorokin, bu dergide, "Savaşın Etkisi" üzerine, geniş, sözde "toplumbilimsel" bir araştırma yayımlıyor. Bu derin makale, yazarın ve ülke dışındaki bir yığın öğretmeninin ve çalışma arkadaşının "toplumbilimsel" yapıtlarına bilgi dolu göndermelerle dolu. İşte onun biliminden bir örnek.

83. sayfadan okuyorum:

"Petrograd'daki her 10.000 evlilikten 92,2'si şimdi boşanmayla sona ermiş –fantastik bir rakam. Bozulan her 100 evlilikten 51,1'i bir yıldan, 11'i bir aydan, 22'si iki aydan, 41'i üç ile altı aydan az ve ancak 26'sı altı aydan çok sürmüş. Bu rakamlar gösteriyor ki, modern yasal evlilik, 'çilek' severlerin karınlarını 'yasal' bir yolla doyurmalarını kolaylaştırıp gerçekte evlilik-dışı seksüel ilişkiyi gizleyen bir biçimdir." (Ekonomist, sayı 1, s. 83).

Gerek bu beyefendi, gerek bu dergiyi yayımlayıp bu tür sözlere yer veren Rus Teknik Derneği, kuşkusuz, kendilerini demokrasi yandaşları sayarlar ve gerçekte oldukları gibi, yani, feodalistler, gericiler, "diplomalı clericalism dalkavukları" diye adlandırılmalarının büyük bir aşağısama olduğunu düşünürler.

Burjuva ülkelerdeki evlilik, boşanma ve evlilik dışı çocuklarla ilgili yasalar ve bu alanda işlerin gerçek durumu üzerine biraz bilgi edinmek bile, en demokratik bütün burjuva cumhuriyetlerde bile, modern burjuva demokrasinin kadınlara ve evlilik dışı çocuklara karşı gerçekten feodal bir tutum sergilediğini, konuya ilgi duyan herkese göstermeye yeter.

Bu, doğal olarak, Menşevikleri, Sosyalist-Devrimcileri, anarşistlerin bir kesimini ve Batıda onların yerini tutan partileri, demokrasi ve Bolşeviklerin demokrasiyi nasıl çiğnedikleri konusunda yaygara ko-

parmaktan alıkoymaz. Ama, işin doğrusu, Bolşevik devrim, evlilik, boşanma ve evlilik dışı çocukların durumu gibi konularda biricik tutarlı devrimdir. Ve bu, herhangi bir ülkenin nüfusunun yarıdan çoğunun çıkarlarını doğrudan doğruya etkileyen bir sorundur. Bolşevik devrimden önce olmuş burjuva devrimlerin pek çoğu kendilerini demokratik ilan etmişlerse de, Bolşevik devrim, bu bakımdan, gerek gericiliğe, gerek feodalistlere, gerekse egemen ve mülk sahibi sınıfların alışılmış ikiyüzlülüğüne karşı kararlı bir savaşım sürdüren ilk ve biricik devrimdir.

Her 10.000 evlilikte 92 boşanma bay Sorokin'e fantastik bir rakam gibi görünüyorsa, yalnızca, ya yazarın yaşamdan duvarlarla tümüyle ayrılmış bir manastırda –ki böyle bir manastır olduğuna kimse inanmayacaktır– yetiştirildiği ve orada yaşadığı, ya da gericiliğin ve burjuvazinin çıkarı için gerçeği çarpıttığı düşünülebilir. Burjuva ülkelerdeki toplumsal koşullar üzerine azıcık bilgisi olan herkes bilir ki, gerçek boşanma (doğal olarak, kilisece ve yasaca onaylanmamış) sayısı her yerde çok daha büyüktür. Rusya ve öbür ülkeler arasında bu bakımdan tek fark, bizim yasalarımızın, ikiyüzlülüğü, kadının ve çocuğunun aşağılanmasını onaylamayıp yönetim adına bütün ikiyüzlülüklere ve aşağılamalara sistemli savaş açmasıdır.

Marksist derginin bu modern "eğitilmiş" feodalistlere karşı da savaş açması zorunludur. Büyük olasılıkla, onların birçoğu devletten para alıyor ve körpe yavruların eğitimiyle ilgili kurumlarda gözetim hizmeti için, ünlü cinsel sapıklardan daha uygun olmamalarına karşın yönetimimizce gençliğimizi eğitmek için çalıştırılıyorlar. Rusya'nın işçi sınıfı, iktidarı kazanmaya yetenekli olduğunu kanıtladı; ama ondan yararlanmayı daha öğrenmedi, yoksa böyle öğretmenleri ve bilgili dernek üyelerini burjuva "demokrasi"li ülkelere çoktan nazikçe postalamış olurdu. Böyle feodalistlere uygun yer orasıdır.

Ama Rusya'nın işçi sınıfı öğrenecektir, öğrenmeye isteklidir.

12 Mart 1922

Pod Znamenem Marksizma

no. 3, Mart 1922

İmza: ***N. Lenin***

Collected Works, Vol. 33,

s. 227-36

NOTLAR

1 Fransız materyalist filozofları Diderot, Holbach, Helvétius ve başkaları üzerine yazılmış "Flüchtlings-Literatur" adlı makaleye göndermedir. Engels bu makalede şunu salık verdi: "Geçen yüzyılın yetkin Fransız materyalist yazınının işçi yığını arasında dağıtılmasına önem verilmelidir. Bu yazın, gerek biçim gerek öz bakımından, hâlâ, Fransız ruhunun en büyük başarısıdır ve o zamanki bilim düzeyi göz önüne alındığında bugün hâlâ eşsiz kalan son derece yüksek düzeyli bir özü ve biçimi vardır." –s. 13

2 Reç (*Konuşma*): Anayasal-Demokratik Partinin merkez organı –s. 163.
Kadetler: Rus liberal-monarşist burjuvazisinin ana partisi olan Anayasal-Demokratik partinin üyeleri; Ekim Sosyalist Devrimi'nin zaferinden sonra Sovyet iktidarına karşı silahlı savaşım düzenleyen karşı-devrimci burjuvaziye yardım ettiler –s. 16.

4 Balalaykin: Saltikov-Şçedrin'in Modern Bir İdil'inde bir karakter; liberal bir geveze, serüvenci ve yalancı –s. 16.

5 N.A. Nekrasov'un "Rusya'da Kim İyi Yaşar" adlı şiirinden –s. 17.

6 Trudovikler: Duma üyesi köylülerden ve Narodnik aydınlardan oluşmuş küçük-burjuva demokrat Trudovik grubu –s. 19.

7 Narodnaya Volya (Halkın İstenci): Narodnik teröristlerin 1879'da otokrasiyi yıkmak amacıyla kurdukları bir parti. Seksenlerin ikinci yarısına kadar varlığını sürdürdü –s. 19.

8 Sinod: Çarlık Rusyası'nda Ortodoks Kilisesi'ni yöneten kurul –s. 22.

9 Devlet Duması: 1905 devrimci olaylarının bir sonucu olarak çarcı yönetimin toplamaya zorlandığı temsilci organ. Resmen bir yasama organıydı, ama gerçek bir yetkisi yoktu. Seçimler dolaylı, eşitsizdi ve genel değildi. Çalışan sınıfların ve Rusya'da yaşayan Rus olmayan insanların çok kısıtlı bir oy hakkı vardı ve işçiler ile köylülerin önemli bir kesiminin oy hakkı yoktu. 11 (24) Aralık 1905 tarihli seçim yasasına göre, bir toprak sahibinin oyu, 3 kentli burjuva, 15 köylü ve 45 işçi oyuna denkti.

Birinci Duma (Nisan-Temmuz 1906) ve İkinci Duma (Şubat-Haziran 1907) çarcı yönetimce dağıtıldığı 3 Haziran 1907 hükümet darbesinden sonra, yönetim yeni bir seçim yasası çıkardı. Bu yasa, işçilerin, köylülerin ve kentli küçük burjuvazinin oy hakkını daha da kıstı ve Üçüncü (1907-12) ve Dördüncü (1912-17) Dumalarda, gerici toprak sahipleri ve büyük kapitalistler blokunun egemenliğini sağladı -s. 22.

10 Bu, Engels'in Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu (1888) adlı yapıtına göndermedir -s. 23.

11 Bkz. Marx, *Contribution to the Critique of HegeVs Philosophy of Right. Introduction* (Marx ve Engels, On Religion, Moscow, 1957, p. 42) -s. 23.

12 Blankistler-Louis Auguste Blanqui'yi izleyen Fransız sosyalistler. "İnsanlığın ücret köleliğinden proleter sınıf savaşımıyla değil, küçük bir aydınlar azınlığınca düzenlenmiş bir suikast ile kurtulacağını" beklediler (Lenin, Collected Works, Vol. 10, p. 392) -s. 23.

13 Bkz. Engels, *Flüchtlings-Literatur II. Das Programme de Blanquisten* -s. 24.

14 Erfurt Programı: Alman Sosyal-Demokratik Partisinin 1891 Ekiminde Erfurt Kongresinde benimsediği program -s. 24.

15 Bu, Marx'ın Fransa'da İç Savaş kitapçığına Engels'in yazdığı Giriş'e göndermedir (Bkz. *Marx ve Engels, Selected Works*, Vol. I. Moscow, 1962, p. 479) -s. 25.

16 Tanrı-kurma -1905-07 yenilgisinden sonra Bolşevik Partisi aydınlarının bir kesimi arasında ortaya çıkan, Marksizm düşmanı ideolojik bir eğilim -s. 30.

17 Vekhi: Karşı-devrimci Kadetlerden bir grubun 1909'da yayımladıkları makalelerden bir seçme. Yazarlar, makalelerinde, Rusya'daki kurtuluş hareketinin devrimci-demokratik geleneklerini gözden düşürmeye çalıştılar ve 1905-07 Devriminin bastırılması dolayısıyla çarcı yönetime minnet duygularını sundular -s. 31.

18 Bu, Belusov'un Duma'da, din "kişinin özel bir işi sayılmalıdır" önerisinde bulunduğu konuşmasına göndermedir. Onun formülleştirmesinin yanlışlığı Proletari, No. 28, 1908'de belirtildi -s. 33.

19 Proletari: Yasadışı bir Bolşevik gazete; 1906'dan 1909'a dek çıktı -s. 33.

20 Eski-İnananlar: Rus Ortodoks Kilisesi'nden kopan ayrılıkçılar -s. 35.

21 Oktobristler: Büyük kapitalistlerin 1905 Kasımında kurulan monarşist bir partisinin, 17 Ekim Birliğinin üyeleri. Adı, çarın Rusya'ya yurttaşlık özgürlükleri getireceğini vaat ettiği 17 Ekim 1905 Bildirisi'ne partinin

desteğini ifade ediyordu. Oktobristlerin bütün etkinlikleri halk düşmanlığıydı ve büyük kapitalistlerin ve mülklerini kapitalist yollarla işleten toprak sahiplerinin bencil çıkarlarını korumaya yarıyordu. Ekim Devrimi'nden sonra, Oktobrisler Kadet Parti ile birlikte ve yabancı emperyalistlerin desteğiyle, Sovyet iktidarına karşı silahlı bir savaşım örgütlediler –s. 36.

22 İlericiler: Rus liberal-monarşist burjuvazinin bir grubu. Oktobristler ile Kadetler arasında, ortada bir konumları vardı –s. 36.

23 Barışçı Yenileme Partisi: Büyük ticaret ve endüstri burjuvazisi ile büyük toprak sahiplerinin bir örgütü –s. 36.

24 Yönetim 3 (16) Haziran 1907'de bir darbe yaptı. Bu darbeyle İkinci Duma dağıtıldı ve Duma seçimleriyle ilgili yasa değiştirildi. Üçüncü Duma 1907 Kasımında toplandı. Yeni yasa, işçilerin ve köylülerin önceden az olan temsilciliğini daha da düşürdü. Duma'da Kara-Yüzler ve Kadetler egemen oldu –s. 37.

25 1905-07'deki devrime göndermedir –s. 38.

26 9 Ocak. St. Petersburg fabrikaları işçileri, karıları ve çocuklarıyla birlikte, pek kötü durumlarını ve her türlü haklardan yoksunluklarını dile getiren bir dilekçeyi çara sunmak için alay düzeninde Kışlık Saray'a yürüdüler. Çarın buyrukları üzerine askeri birlikler bu uysal, silahsız gösteriye ateş açtılar; bini aşkın kişi öldü ve beş bini aşkını da yaralandı. Bu hayvanca eyleme karşılık olarak, "Kahrolsun Otokrasi" sloganı ile, bütün ülkeyi bir gösteriler ve grevler dalgası sardı, ilk Rus devrimi başlamıştı –s. 39.

27 Ekim 1905'te politik bir Tüm Rusya grevi ve Aralık 1905'te Moskova'da silahlı bir ayaklanma oldu –s. 39.

28 Birleşik Soyluluk Konseyi: Feodal toprak sahiplerinin 1906'da kurdukları bir karşı-devrimci örgüt –s. 39.

29 Kara-Yüzler: Çarcı polisin devrimci hareketle savaşmak için kurduğu monarşist çeteler. Devrimcileri öldürdüler, ilerici aydınlara saldırdılar ve Yahudi kıyımları düzenlediler –s. 39.

30 17 Ekim 1905'te, devrimin korkuttuğu çar, bir anayasa ve yurttaşlık hakları vaat eden bir bildiri yayımladı. Bu bildiri, işçileri aldatmak anlamına gelen politik bir oyundan başka bir şey değildi –s. 40.

31 Genel Sayman: Sinod'un Genel Saymanı aynı zamanda o kurulun başkanıydı –s. 40.

32 Rus Halkının Birliği: Monarşist bir Kara-Yüzler örgütü –s. 43.

33 Lenin, Dostoyevskiy'in gerici romanı Ecinniler'in Moskova Sanat Tiyatrosunca sahnelenmesi üzerine A.M. Gorkiy'in basındaki protestosuna gönderme yapıyor –s. 46.

34 Ruskaya Maysl (Rus Düşüncesi): Kadet Sağ kanadın organı olan bir dergi –s. 49.

35 Vperyod grubunu, 1909'da, daha sonra Sol oportünizme geçen eski Bolşevikler, Bogdanov ile Aleksinskiy örgütledi. Grup "Otzovistler"i (Rusça "otozvat": geri çağırma sözcüğünden) içeriyordu. Otzovistler yasal örgütlerle parti çalışması yapılmasına karşı çıkıp Sosyal-Demokrat milletvekillerinin Duma'dan çekilmesini istediler; "Tanrı kuranlar" (16. nota bakınız) da bu gruptaydı. Vperyod grubunun Rusya işçileri arasında destekçileri yoktu. Grup bütün niyetleri ve amaçları ile birlikte 1913'te varlığını yitirdi –s. 51.

36 İşçi Kadınlar Birinci Tüm Rusya Kongresi, S.S.R.K.P.(B) tarafından 16-21 Kasım 1918'de Moskova'da toplandı. Kongreye fabrika işçilerinden ve yoksul köylülerden 1.147 delege katıldı –s. 55.

37 Rus Genç Komünist Birliğinin Üçüncü Tüm Rusya Kongresi, 2-10 Ekim 1920'de Moskova'da yapıldı. Kongreye yaklaşık 600 delege katıldı –s. 59.

38 Komünist subbotnikler: Halkın artan zamanlarında (cumartesi öğleden sonra, pazar) karşılığı ödenmeyen, toplum yararına gönüllü olarak yapılan çalışmalardı –s. 76.

39 Pod Znamenem Marksizma (*Marksizm Bayrağı Altında*): Felsefi ve toplumsal-ekonomik bir aylık dergi; Moskova'da 1922 Ocağından 1944 Haziranına kadar yayımlandı –s .79.

ADLAR DİZİNİ

B

BİSMARCK, Otto (1815-1898): Prusyalı Monarşist devlet adamı; Alman İmparatorluğu'nun ilk başbakanı (1871-90).

BLANÇUİ, Louis Auguste (1805-1881): Önemli Fransız devrimci, ütopik bir komünist.

BOGDANOV (Malinovskiy), Aleksandır Aleksandroviç (1873-1928): Rus Sosyal-Demokrat, idealist filozof, 1905-07 Devriminden sonra Otzovist.

Ç

ÇERNİŞEVSKİY, Nikolay Gavriloviç (1828-1889): Ünlü Rus bilim adamı, eleştirmen ve politika yazarı; devrimci demokrat; materyalist filozof.

D

DENİKİN, Anton İvanoviç (1872-1947): Çarcı Rus ordusunun generali. 1919'da, Antant'ın desteğiyle, Denikin Güney Rusya'da ve Ukrayna'da burjuva-toprak sahibi askeri bir diktatörlük kurdu. 1919 yazında ve güzünde Moskova'ya saldırdı, ama 1920 başında Kızıl Ordu tarafından yenilgiye uğratıldı.

DESCARTES, Rene (1596-1650): Fransız *ikici* (düalist) filozof, matematikçi ve doğa bilgini.

DİETZGEN, Joseph (1828-1888): Alman işçi, Sosyal-Demokrat, materyalist filozof.

DOSTOYEVSKİY, Fyodor Mihayloviç (1821-1881): Rus yazar.

DREWS, Arthur (1855-1935): İlk Hıristiyanlık dönemiyle ilgili Alman tarihçi.

DÜHRİNG, Eugen (1833-1921): Alman kaba materyalist, olgucu ve gerici küçük-burjuva, eşitlikçi sosyalizm sözcüsü.

E

EİNSTEİN, Albert (1879-1955).

ENGELS, Friedrich (1820-1895).

F

FEUERBACH, Ludwig (1804-1872): Marx-öncesi dönemin Alman materyalist filozofu.

FİCHTE, Jobann Gottlieb (1762-1814): Alman filozof, öznel idealist.

G

GASSENDİ, Pierre (1592-1655): Fransız materyalist filozof, fizikçi ve matematikçi.

GORKİ (Peşkov), Aleksi Maksimoviç (1868-1831): Rus yazar.

H

HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831): Büyük Alman ideolist filozof, idealist diyalektiği incelikle işledi.

K

KATERİNA II (1729-1796): Rus İmparatoriçesi (1762-96).

KOLÇAK, Aleksandır Vasilyeviç (1873-1920): Çarcı amiral. 1918'de, Antant'ın emperyalistleri tarafından desteklenip Urallar'da, Sibirya'da ve Uzakdoğu'da burjuva feodal bir askeri diktatörlük kurdu. 1919 ilkyazında Kolçak'ın birlikleri Sovyet Cumhuriyetinin üstüne yürüdü ve nerdeyse Volga'ya ulaştı, ama 1920 başında Kızıl Ordu tarafından yenilgiye uğratıldı.

L

LUNAÇARSKİY, Anatoli Vasilyeviç (1875-1933): Rus yazar, Sosyal-Demokrat. R.S.D.İ.P.nin İkinci Kongresinden sonra Bolşevik. 1905-07 Devriminin yenilgisi üzerine Parti düşmanı Vperyod grubuna katılıp tanrı-kurma vaaz etti. Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra Eğitim Halk Komiseri.

M

MARX, Karl (1818-1883).

MİLYUKOV, Pavel Nikolayeviç (1859-1943): Kadet Partisi'nin önderi, tarihçi; Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra Sovyet iktidarına karşı etkin olarak savaştı.

MOST, Johann (1846-1906): Alman Sosyal-Demokrat. Dühring'in kaba materyalizm felsefesini destekledi; daha sonra anarşist.

N

NİKOLAS II (1868-1918): Rusya'nın son imparatoru (1894-1917).

P

PLEKHANOV, Georgi Valentinoviç (1856-1918): Ünlü Rus Marksist; R.S.D.İ.P'nin İkinci Kongresinden sonra Menşeviklerin bir önderi.

PURİŞKEVİÇ, Vladimir Mitrofanoviç (1870-1920): Büyük toprak sahibi, azgın gerici ve monarşist.

S

STOPİLİN, Piyotr Arkadyeviç (1862-1911): Bakanlar Kurulu Başkanı (1906-11), bir aşırı-gerici. Adı 1905-07 Devriminin bastırılması ve onu izleyen politik gericilik dönemiyle anılır.

STRUVE, Piyotr Berngardoviç (1870-1944): Doksanlarda önde gelen "yasal Marksizm" temsilcisi, Kadet Partisi önderlerinden biri; Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonra karşı-devrimci, göçmen.

Ş

ŞÇEDRİN (Saltikov-Şçedrin), Mikhail Yevgrafoviç (1826-1889): Rus yazar, taşlamacı.

T

TOLSTOY, Leo (1828-1910): Büyük Rus yazar.

"Marx, insan toplumunca yaratılmış olan her şeyi, tek bir ayrıntıyı bile küçümsemeden eleştirel olarak yeniden biçimlendirdi. İnsan düşüncesinin yarattığı her şeyi dikkate aldı, eleştiriden geçirdi ve işçi sınıfı hareketi ölçütüne vurarak sınadı, dolayısıyla, burjuva sınırlarla kuşatılmış ya da burjuva önyargılarla koşullanmış kimselerin çıkaramayacağı sonuçlar ortaya koydu."

Sosyalistlerin amacı, "sömüren sınıflar ile örgütlü dinsel propaganda arasındaki bağlantıyı tümüyle yok etmek ve çalışan insanları dinsel önyargılardan gerçekten kurtarmaktır. Bu amaçla, en yaygın bilimsel eğitim ve din karşıtı propagandanın örgütlenmesi gerekir. Bununla birlikte, inananların dinsel duygularını incitmekten dikkatle kaçınılmalıdır; çünkü bu yalnızca dinsel bağnazlığın artmasına yarar."

EVRENSEL BASIM YAYIN

ISBN 978-605-331-140-9